

TRENDOVERZICHT 2022

Datalab, voorjaar 2023

Colofon

Uitgave:
gemeente Apeldoorn

Samenstelling:
Datalab

Afdeling:
Informatie

Opdrachtgever:
Concernzaken

Bestuurlijk:
H. van den Berge

Vormgeving:
Balyon, Leiden

Juni 2023
www.apeldoorn.nl

Trendoverzicht 2022

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Samenvatting	6
SAMENLEVING	8
1. Sociaal kapitaal	9
Apeldoorn groeide in 2022 sterk door naar ruim 167.000 inwoners	9
De vergrijzing nam de afgelopen jaren toe	11
Het vestigingssaldo is positief door de grote hoeveelheid vluchtelingen vanuit het buitenland	12
Het aandeel Apeldoorners met een migratieachtergrond nam weer toe	15
De bevolkingsgroei en vergrijzing zetten naar verwachting door in de komende jaren	16
Groei aantal 65-plusshouders: een veranderende woningbehoefte	18
Apeldoorn nagenoeg stabiel op de Sociaal-economische Index van Atlas voor Gemeenten	19
2. Subjectief welzijn	20
Inwoners volgens BuurtBelever tevreden met het leven in hun dorp of buurt	20
De sociale cohesie is in Apeldoorn behoorlijk voor een grote gemeente	21
3. Onderwijs en opleiding	23
Aantal leerlingen basisonderwijs stabiliseert	23
Daling leerlingenaantal voortgezet onderwijs zet verder door	24
Het aantal studenten hoger onderwijs neemt iets toe	24
Minder absoluut schoolverzuim dan landelijk gemiddelde	25
Opleidingsniveau inwoners Apeldoorn	26
4. Gezondheid	27
Ervaren fysieke en mentale gezondheid al jaren stabiel	27
Eenzaamheid in heel Nederland neemt toe, ook in Apeldoorn	27
Percentage personen met Wmo maatwerkarrangement relatief laag	29
ECONOMIE	31
5. Economisch Kapitaal	32
Het aantal banen in Apeldoorn groeit gestaag door	32
Apeldoorn stabiel op de ranglijst economische prestaties van Bureau Louter	34
Score Apeldoorn op economisch kapitaal stijgt al jaren	35
6. Consumptie en inkomen	36
Inkomen van huishoudens in Apeldoorn vergelijkbaar met Nederland	36
De werkloosheid blijft historisch laag	37
Ook het aantal werkzoekenden zonder dienstverband nam af, maar minder snel dan gemiddeld	38
Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen stijgt licht	38
Aantal toeristische overnachtingen Gelderland nam weer toe	39
Het aantal verblijfsgasten op de Veluwe steeg in 2022 met 10%	39
Het aantal bezoekers van betaalde attracties krabbelt in 2021 weer deels op	40

LEEFOMGEVING	41
7. Ruimtelijke samenhang en -kwaliteit	42
Woningvoorraad Apeldoorn groeit verder door naar ruim 75.000 woningen	42
Woonlasten in Apeldoorn daalden sterk door eenmalige korting	43
Apeldoorners positief over het wonen in Apeldoorn, maar betrokkenheid neemt weer iets af	44
Apeldoorn bij plaatsonafhankelijk werken extra aantrekkelijk als woongemeente	44
De woondruk in Apeldoorn is groter geworden door corona	45
8. Natuurlijk kapitaal	47
Apeldoorn is een groene gemeente	47
Apeldoorn scoort goed op ecologisch kapitaal	47
Het energieverbruik in Apeldoorn is hoger dan gemiddeld	48
Ruim 10.000 huishoudens ontvingen in 2022 een energietoeslag	50
Steeds meer oog voor comfortabel en duurzaam wonen	50

Inleiding

Gaat het goed met Apeldoorn op het gebied van gezondheid, de economie en de natuur? Neemt de criminaliteit toe of juist af? Allemaal relevante vragen om te stellen bij het besturen van een stad. In dit trendoverzicht laten we zien waar Apeldoorn staat op basis van historische gegevens, zodat we kunnen zien welke kant het opgaat met de gemeente. Belangrijk om te weten, want zo kunnen we ons voorbereiden op de toekomst en eventueel bijsturen.

We zijn blij om u het vernieuwde Trendoverzicht 2022 te laten zien, dat dit jaar is opgebouwd rond het concept van Brede Welvaart. In het coalitieakkoord schrijven we dat we de “kwaliteit van Brede Welvaart in Apeldoorn willen versterken”. Oftewel, breed en integraal kijken. In dit overzicht bieden we u een actuele blik op de brede ontwikkelingen binnen onze gemeentegrenzen, ondersteund door de meest recente gegevens en feiten.

Het Trendoverzicht is een belangrijk hulpmiddel voor zowel de raad als de gemeentelijke organisatie. Door het samenbrengen en analyseren van trends binnen alle aspecten van het gemeentelijk domein op één locatie in een document, wordt het eenvoudiger om integrale connecties te maken. Het is van groot belang om verder te kijken dan het eigen aandachtsgebied, aangezien de kwaliteit van werken, wonen en leven in

Apeldoorn het resultaat is van een veelheid aan factoren. Deze veelheid aan factoren vormt de basis van het coalitieakkoord. Onder de noemer 'Brede Welvaart' richten we ons op de ontwikkeling van Apeldoorn. We besteden aandacht aan economische groei, maar houden ook rekening met de gevolgen van onze beslissingen voor de leefomgeving en de maatschappij - met andere woorden, welvaart én welzijn.

Brede welvaart is een integrale benadering om alles wat mensen van waarde vinden in beeld te brengen. Zoals de naam al doet vermoeden, verbreedt brede welvaart de traditionele smalle benadering van welvaart als economisch fenomeen. Juist factoren als gezondheid, een fijne leefomgeving, schone lucht en sociale contacten bepalen hoe mensen hun welzijn ervaren.

Het plaatje hiernaast laat zien hoe de hoofd- en subthema's Brede Welvaart in Apeldoorn zijn verdeeld. Ook het Trendoverzicht 2022 volgt deze indeling, waarbij in elk hoofdstuk kort wordt toegelicht wat het (sub)thema betekent.

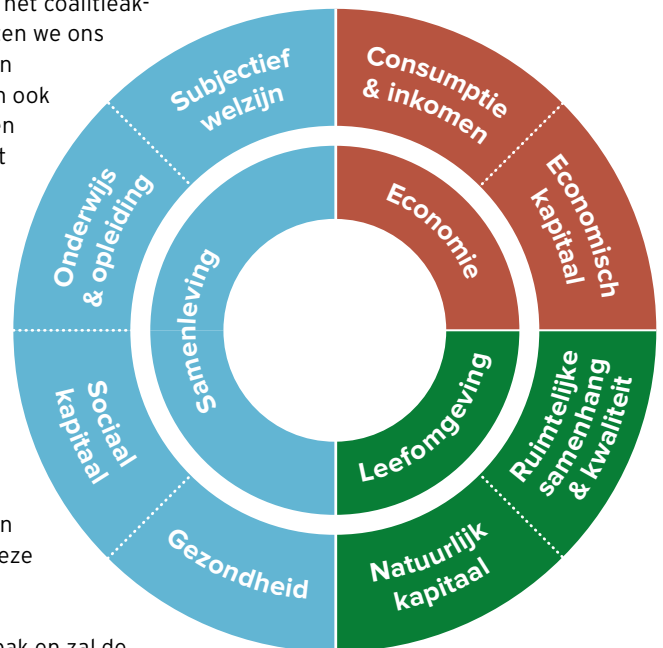
Brede Welvaart staat dus centraal in onze aanpak en zal de komende jaren verder geïntegreerd worden in onze monitoring en verantwoording. Dit houdt in dat we Brede Welvaart als fundament hanteren voor ons Trendoverzicht, naast de stijlvernieuwing die we al eerder hebben doorgevoerd.

We vertrouwen erop dat het Trendoverzicht 2022 u een boeiend en inspirerend overzicht biedt, en u aanmoedigt om de samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen te verkennen.

Indien u meer informatie zoekt over een bepaald onderwerp, kunt u terecht op <https://apeldoorn.incijfers.nl/>, waar u onder meer de Woningmarktmonitor, Energiemonitor en aanvullende gegevens over uiteenlopende thema's aantreft. Voor meer gebiedsgerichte informatie verwijzen we u naar de Gebiedsmonitor en BuurtBelever.

We wensen u veel plezier en inzicht bij het lezen!

Model Brede Welvaart

Samenvatting

Samenleving

Het aantal inwoners van gemeente Apeldoorn steeg in 2022, net als eerdere jaren, weer verder door. Eind 2022 waren er ruim 167.000 personen ingeschreven in de gemeente. Ondanks dat er in 2022 meer personen overleden dan er geboren werden, steeg het aantal inwoners tussen begin en eind 2022 met ongeveer 1.650 personen. Dit wordt veroorzaakt door de komst van veel nieuwe inwoners van buiten de gemeentegrens.

In 2022 was het vestigingssaldo ruim 1.900. Er zijn dus meer mensen die zich het afgelopen jaar in Apeldoorn hebben gevestigd dan vertrokken. Dit saldo was dit millennium nog nooit zo hoog. Een belangrijke oorzaak hiervan is de komst van veel nieuwe inwoners uit het buitenland, voornamelijk Oekraïne. Door de oorlog met Rusland zochten veel Oekraïners een veilige woonplaats, die zij ook in Apeldoorn vonden.

Apeldoorn groeit niet alleen maar verandert ook van samenstelling. Deels door aanwas van buiten de gemeente maar ook als gevolg van vergrijzing. Apeldoorn trekt veel mensen van buiten de gemeente aan, waarbij met name mensen in de leeftijdsgroep 25 tot 55 jaar zich nieuw in Apeldoorn vestigen. Ook zien we dat er steeds meer mensen met een herkomst van buiten Nederland in Apeldoorn komen wonen. De komst van veel mensen uit Oekraïne naar Apeldoorn heeft dit in 2022 nog eens extra versterkt. In totaal is het aantal huishoudens de afgelopen 10 jaar met gemiddeld ruim 650 per jaar toegenomen. We zien ook een verschuiving in de samenstelling van huishoudens. Zo zijn de eenpersoonshuishoudens sinds 2015 de grootste groep in de gemeente en beslaan zij ondertussen 38% van het totale aantal huishoudens. Het aandeel stellen is 30%, de gezinnen maken 32% uit van het totaal.

Het percentage ouderen in de gemeente stijgt ook in 2022 weer, voornamelijk als gevolg van vergrijzing van onze eigen inwoners. Op dit moment is bijna 22% van de inwoners van Apeldoorn 65 jaar of ouder en de verwachting is dat dit stijgt tot 27,5% in 2040. Van de groep ouderen wordt het aandeel met een leeftijd van 75 jaar of hoger ook steeds groter en mede daardoor stijgt ook het aantal alleenstaanden, als gevolg van het wegvallen van de partner.

Apeldoorn is een prettige gemeente om in te leven. De armoede en werkloosheid is in vergelijking met andere grote gemeenten laag en de gemeente is relatief veilig. Dit blijkt niet alleen uit 'harde' cijfers, maar wordt ook onderschreven door de Apeldoorners zelf. Zij geven het leven in hun buurt in Apeldoorn een 7,8. Daarnaast is ongeveer 80% van de inwoners tevreden met het contact dat zij hebben met hun direct omgeving.

Het aantal leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs is in de afgelopen jaren wat gedaald. Dit komt doordat de groep kinderen in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar in Apeldoorn kleiner is geworden. Wel zien we een toename van het aantal in Apeldoorn wonende studenten op de mbo's, hbo's en universiteiten. Apeldoorn heeft een regionale functie waar het gaat om het middelbaar beroepsonderwijs: een deel van de leerlingen op mbo's in Apeldoorn komt uit de gemeente zelf, maar een groot deel woont buiten de gemeente.

In hun vrije tijd beoefent 63% van de Apeldoorners sport. Dit blijkt uit de jaarlijkse peiling van het Bewonerspanel over leven in Apeldoorn. Dit percentage is al jarenlang ongeveer hetzelfde. We zien ook: hoe ouder de persoon, des te lager de sportparticipatie. In 2021 kreeg 21,9% van alle Nederlandse huishoudens specialistische ondersteuning in het kader van de Jeugdwet, Participatiewet of Wmo2015. Apeldoorn zit iets boven dit landelijke gemiddelde.

Van alle jongeren in Apeldoorn maakte in 2022 11,8% gebruik van jeugdhulp. Dit is iets meer dan het landelijk gemiddelde en ook hoger dan de meeste grote regiogemeenten.

Economie

Het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn is in het afgelopen jaar gegroeid met 2,9% naar ongeveer 107.000. We zien een stijging in de volle breedte van de branches, maar de ICT, Transport en vrijetijdssector springen er in positieve zin uit. Een vergelijking met een andere grote Gelderse gemeenten laat zien dat de procentuele groei van het aantal banen in Apeldoorn iets achterblijft bij deze gemeenten.

Onder andere het aantal banen in de vrijetijdssector nam in 2022 weer toe. Dit hangt samen met het toerisme, wat na enkele jaren van daling door de coronapandemie, weer op gang kwam. We zien dit ook terug in de cijfers over de bezoekers. Zo nam het aantal verblijfsgasten op de Veluwe in 2022 weer toe met 10%.

In Apeldoorn wonen minder huishoudens met een laag inkomen dan gemiddeld in Nederland. Ook vergeleken met de andere grote gemeenten in de regio scoort Apeldoorn op dit onderdeel goed. Daarnaast zien we dat het aantal bijstandsuitkeringen en het werkloosheidspercentage in de laatste jaren nog nooit zo laag was als in 2022, wat aansluit op de landelijke trends.

Leefomgeving

Aan het eind van 2022 stonden er ruim 75.000 woningen in Apeldoorn. De woningvoorraad steeg in 2022 procentueel even snel als het landelijke gemiddelde.

De verkoopprijzen van koopwoningen waren in 2022 hoger dan ooit. Gemiddeld kostte een verkochte woning in Apeldoorn € 420.000, een stijging van 11% vergeleken met een jaar eerder. Ook deze stijging ligt op hetzelfde niveau als het nationale gemiddelde. Inmiddels zien we dat de woningmarkt wat tot rust lijkt te komen.

Sinds de coronapandemie is plaatsonafhankelijk werken niet meer uit onze maatschappij weg te denken. Door dit fenomeen is de druk op de Apeldoornse woningmarkt verder toegenomen en staat Apeldoorn in de top 10 van gemeenten met de hoogste woondruk. Vooral veilige steden met water en natuur in de omgeving worden als aantrekkelijke woonomgevingen gezien wanneer de afstand tot de werklocatie er minder of niet meer toe doet.

Het elektra- en gasverbruik in Apeldoorn ligt al jaren iets boven het Nederlandse gemiddelde. Dit komt onder andere door de samenstelling van de woningvoorraad. We zien wel dat er steeds meer duurzame woningen in Apeldoorn worden geregistreerd, mede door het toevoegen van energiezuinige nieuwbouwwoningen aan de woningvoorraad. Vanwege de hoge energieprijzen door de oorlog in Oekraïne hebben ook veel huishoudens energiebesparende maatregelen getroffen, wat een gunstig effect heeft op het energielabel. Ondanks dat waren de energielasten ongekeerd hoog en voor sommigen onbetaalbaar. Voor huishoudens met een lager inkomen werd daarom een energietoeslag in het leven geroepen. In 2022 hebben ruim 10.000 unieke Apeldoornse huishoudens deze toeslag ontvangen, samen goed voor een tegemoetkoming van €13,5 miljoen.

SAMEN LEVEN

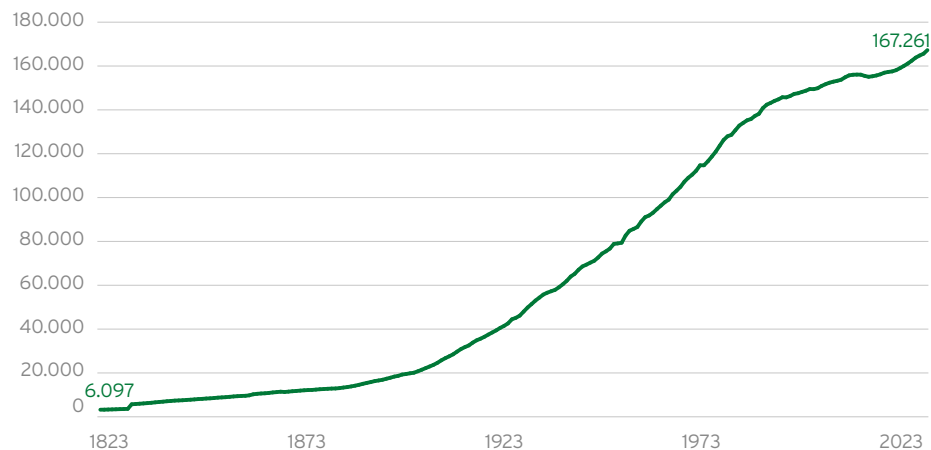

1. Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal gaat voornamelijk over de gezamenlijke verbanden van mensen binnen en tussen bevolkingsgroepen. In dit hoofdstuk zoomen we in op bevolking van Apeldoorn, de inwoners die samen de gemeente vormen. We kijken naar de opbouw van de inwoners van de gemeenten, bijvoorbeeld naar leeftijd, herkomst en migratieachtergrond.

Apeldoorn groeide in 2022 sterk door naar ruim 167.000 inwoners

Figuur 1 Bevolkingsontwikkeling Apeldoorn, periode 1823-2023

Bron: BRP gemeente Apeldoorn

Het bijhouden van bevolkingscijfers wordt al heel lang gedaan door de afdeling Informatie van de gemeente Apeldoorn. Zo kunnen we terugkijken naar 1823, toen er in de huidige gemeente Apeldoorn ruim 6.000 mensen woonden. Sindsdien is het inwonertal van Apeldoorn in de afgelopen 200 jaar gegroeid naar 167.261 inwoners in 2023.

Uit tabel 1 (zie volgende pagina) is af te lezen dat de stijging van het aantal inwoners in 2022 (ca 1.650 personen) vooral werd veroorzaakt door het hoge vestigingssaldo van ruim 1.900. Dit vestigingssaldo is sinds 2000 nog nooit zo hoog geweest. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de komst van vluchtelingen vanuit Oekraïne: in 2022 kwamen er 1.287 personen met een Oekraïense herkomst naar Apeldoorn.

In 2022 is het aantal geboortes weer lager dan het aantal sterfgevallen. Het verschil, de zogenaamde natuurlijke aanwas, is met -301 nog negatiever dan in 2021. Het hoge aantal sterfgevallen is hier voornamelijk de oorzaak van, maar ook het aantal geboorten is lager dan vorig jaar.

MAN

VROUW

De Apeldoornse bevolkingsgroei verliep sneller dan de prognoses voorspelden. Dit was de vorige jaren ook het geval. Primos 2022 prognose (ABF Research, 2022) schatte de Apeldoornse bevolkingsomvang op 1 januari 2023 bijna 750 personen lager in dan het werkelijke aantal.

De verhouding man/vrouw is in de afgelopen jaren naar elkaar toe gegroeid en dit jaar voor het eerst gelijk. Ook staan er enkele personen in de gemeente als genderneutraal ingeschreven. De verhouding tussen mannen en vrouwen is meer in balans gekomen doordat het aantal geboortes van mannen minder sterk is afgenomen dan het aantal geboortes van vrouwen. Overigens is het aandeel mannen en vrouwen dat zich in Apeldoorn vestigde of uit Apeldoorn vertrok ongeveer gelijk aan elkaar en in de afgelopen jaren gelijk gebleven (53% respectievelijk 47%).

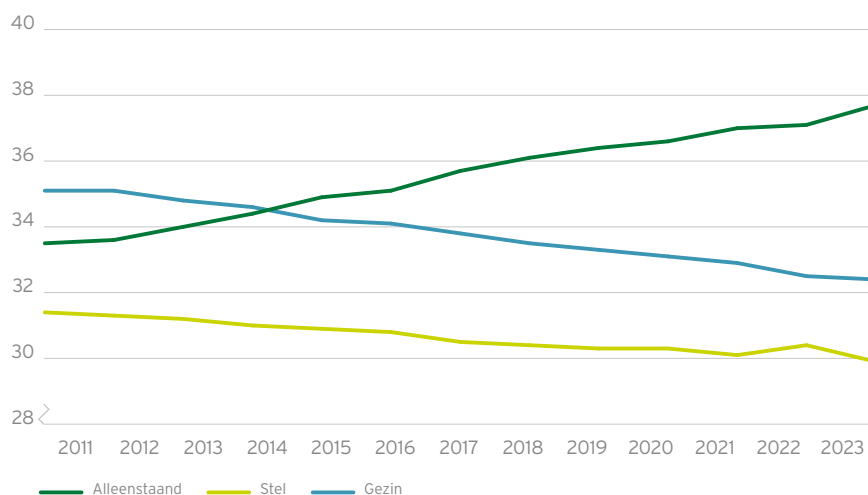
Tabel 1 Loop van de bevolking, gemeente Apeldoorn

	2018	2019	2020	2021	2022
Inwoners per 1 januari	161.139	162.431	163.826	164.785	165.610
Geboorten	1.510	1.514	1.538	1.637	1.523
Overlijdens	1.582	1.605	1.780	1.702	1.824
Natuurlijke aanwas	-72	-91	-242	-65	-301
Vestiging	7.132	7.178	7.509	7.055	8.402
Vertrek	5.774	5.704	6.295	6.152	6.482
Vestigingssaldo	1.358	1.474	1.214	903	1.920
Saldo administratieve correcties	6	12	-13	-13	32
Netto groei aantal personen	1.292	1.395	959	825	1.651
Inwoners per 31 december	162.431	163.826	164.785	165.610	167.261
% man	49,8%	49,8%	49,9%	49,9%	50,0%
% vrouw	50,2%	50,2%	50,1%	50,1%	50,0%

Bron: BRP gemeente Apeldoorn

Van alle huishoudens in de gemeente was ongeveer 32,5% een gezin (een huishouden met een kind of meerdere kinderen). In 2011 was dit aandeel nog 35%. Het aandeel stellen is eveneens licht gedaald, terwijl het aandeel alleenstaanden sinds 2011 juist met 3,5 procentpunt is gestegen. Begin 2023 was bijna 38% van alle huishoudens alleenstaand. Figuur 2 laat de ontwikkeling van de verhoudingen tussen de verschillende huishoudens zien.

Figuur 2 Ontwikkeling huishoudens Apeldoorn, naar type in %

Bron: BRP gemeente Apeldoorn, bewerking Datalab

De vergrijzing nam de afgelopen jaren toe

De leeftijdsopbouw van de bevolking van Apeldoorn is door de jaren heen aan het veranderen. We zien het aandeel ouderen toenemen, terwijl het aandeel jongeren daalt.

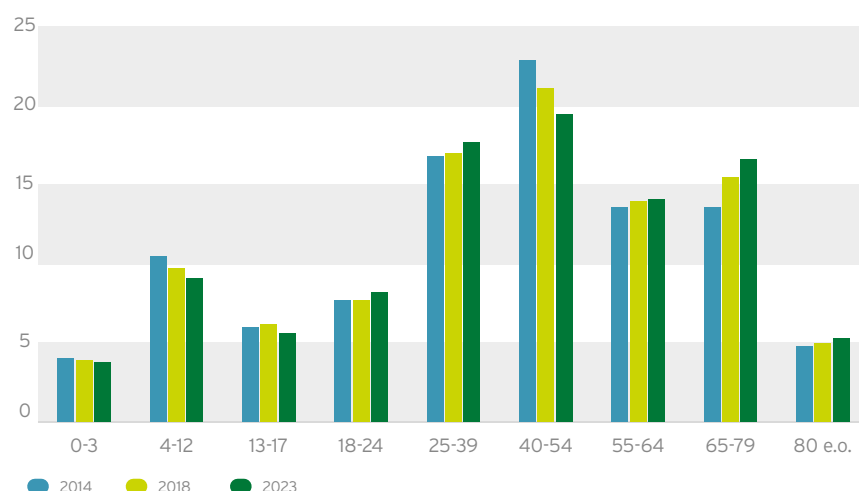
In onderstaande figuur is te zien dat met name het aandeel 4-12 jarigen, naast het aandeel 40 tot 55 jarigen, sinds 2013 is afgenomen. Vooral het aandeel 65-79-jarigen nam de afgelopen jaren juist relatief sterk toe. We kunnen concluderen dat er sprake is van zowel ontgroening als vergrijzing van de bevolking.

Ten opzichte van begin 2013 woonden er op 1 januari 2023 ruim 1.300 kinderen van 0 t/m 12 jaar minder in Apeldoorn. De afgelopen jaren is de daling van het aantal kinderen (ontgroening) in Apeldoorn echter afgevlakt. Op 1 januari 2023 was hun aantal nagenoeg gelijk aan dat van een jaar daarvoor. Doordat de totale bevolking van Apeldoorn wel toeneemt, daalt het aandeel kinderen nog wel steeds.

In 2022 is het aandeel 65-plussers in Apeldoorn nog iets toegenomen: van 21,7% op 1 januari 2022 naar 21,9% op 1 januari 2023. In de afgelopen 10 jaar is het aantal 65-plussers met 26% gestegen, van 29.000 in 2013 naar ruim 36.600 in 2023, een groei van 7.600 personen.

De stad Apeldoorn laat in de afgelopen 10 jaar een sterkere stijging van het aantal 65-plussers zien dan het landelijke gebied binnen de gemeente (een groei van respectievelijk 27% en 24%).

Figuur 3 Bevolking naar leeftijd op 1 januari in %

Het aandeel 65+ in Apeldoorn lag op 1 januari 2022 met 21,7% ruim boven het Nederlandse gemiddelde van 20%. Ook vergeleken met de omringende grote gemeenten is het aandeel 65-plussers in Apeldoorn hoog: Arnhem (15,9%), Zwolle (16,5%), Nijmegen (16,6%), Deventer (18,8%) en Ede (18,9%) hadden op 1 januari 2022 een beduidend lager aandeel ouderen in hun gemeente (bron: CBS, cijfers van 2023 waren nog niet beschikbaar).

Het vestigingssaldo is positief door de grote hoeveelheid vluchtelingen vanuit het buitenland

Ondanks dat het aandeel kinderen in de gemeente afneemt, neemt hun aantal nog steeds toe. Dit komt voornamelijk door het vestigingssaldo.

In 2022 zijn er ruim 1.900 personen meer naar Apeldoorn gekomen dan er uit Apeldoorn zijn vertrokken. Er is daarmee sprake van een positief vestigingssaldo. Dit is sinds 2007 al het geval. Het saldo is dit jaar historisch hoog.

Buitenlands migratiesaldo

Zoals hierboven vermeld is het vestigingssaldo van 2022 historisch hoog. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de grote hoeveelheid vestigers vanuit het buitenland. Dit jaar waren dat zo'n 2.500 personen. Ondanks dat er bijna 1.000 inwoners vanuit Apeldoorn in 2022 emigreerden, is het buitenlandse vestigingssaldo met 1.500 sterk positief. Hiermee heeft zij een aandeel van 82% in het totale vestigingssaldo.

Ongeveer 30% van alle vestigers in 2022 in Apeldoorn kwam van buiten Nederland. Vooral het aantal personen dat vanuit Oekraïne naar Apeldoorn is gekomen springt eruit. In 2022 waren dat er 1.287, terwijl het aantal in de afgelopen jaren op minder dan 10 personen uitkwam. De oorlog tussen Oekraïne en Rusland is hiervan uiteraard als oorzaak aan te wijzen. Naast Oekraïners zijn er ook relatief veel Iraniërs (108) en Nigerianen (133) naar Apeldoorn gekomen.

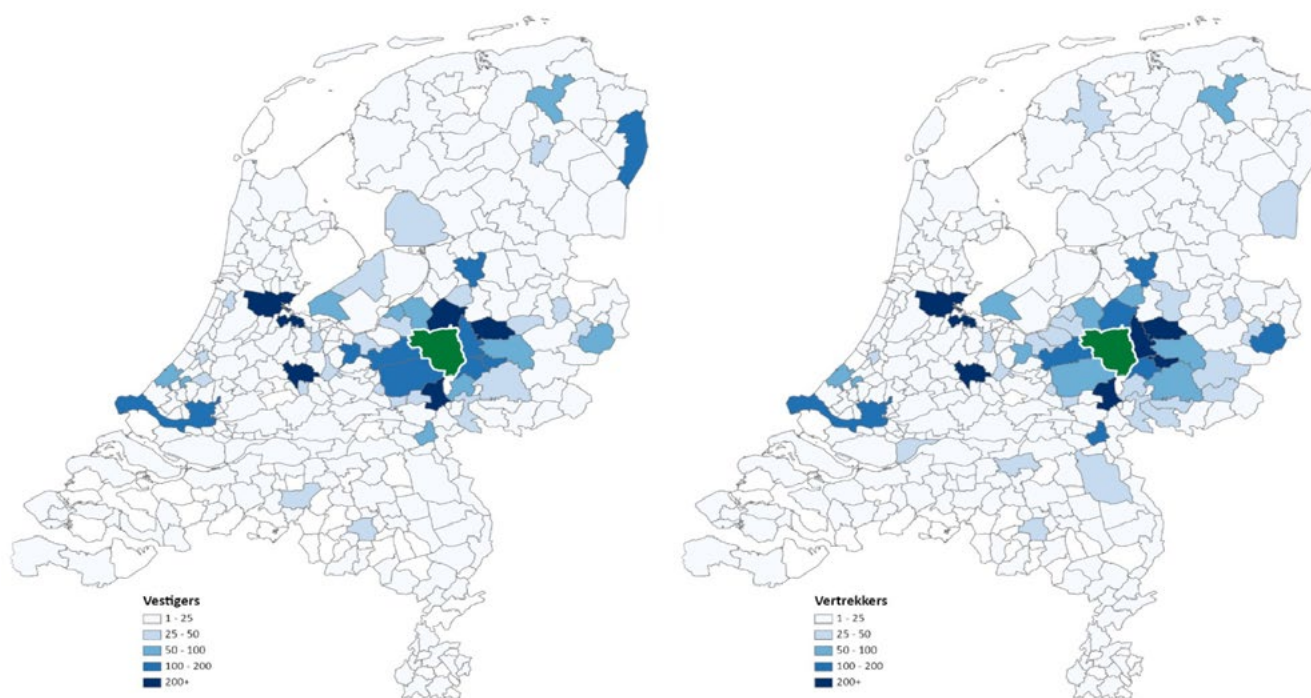
Binnenlands migratiesaldo

Circa 70% van alle vestigers kwam vanuit andere gemeenten binnen Nederland. Daarvan kwam meer dan de helft (40% het totale aantal vestigers) uit gemeenten in de regio Oost-Nederland. Doordat de meeste vertrekkers ook naar (buur)gemeenten in Oost-Nederland vertrekken, is het saldo met -41 voor deze groep licht negatief. Het vestigingssaldo voor Noord- en West-Nederland is in 2022 duidelijk positief (met +85 resp. +299). Naar de Zuid-Nederland vertrokken ongeveer evenveel personen als dat er zich vanuit deze regio zich in Apeldoorn vestigden (saldo van +2).

Op de onderstaande kaarten zien we de Nederlandse gemeenten waar de meeste personen vandaan komen dan wel naartoe vertrekken donkerder weergegeven. Vooral regiogemeente en grote (studenten)steden zijn donkergekleurd en dus de grootste

gemeenten voor zowel vestiging als vertrek. Ook zien we dat gemeente Westerwolde in de kaart van de vestigers donkergekleurd is. In deze gemeente is het dorp Ter Apel gelegen, waar een grote opvanglocatie en het aanmeldcentrum voor in Nederland binnengekomen asielzoekers zich bevindt. Vanuit daar verspreiden de asielzoekers zich over het land.

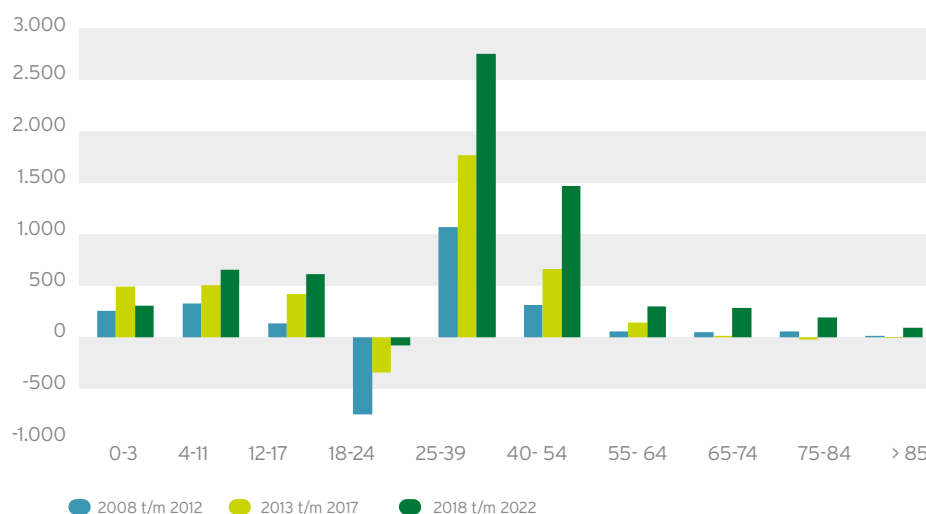
Figuur 4 Herkomst vestigers (l) en bestemming vertrekkers (r) gemeente Apeldoorn, 2022

Bron: BRP gemeente Apeldoorn, bewerking Datalab

In het direct vergelijken van twee opeenvolgende jaren schuilt het gevaar dat verschillen worden uitvergroot of ten onrechte worden uitgelicht. Daarom kijken we ook voor alle leeftijdsgroepen naar het vestigingssaldo over meerdere jaren. Figuur 5 laat de vestigingssaldi zien voor vijfjaarsperioden, waarbij iedere staaf de som is van 5 opeenvolgende jaren. Dit geeft een wat beter beeld van de ontwikkeling van het vestigingssaldo per leeftijdsgroep.

Figuur 5 Vestigingssaldo naar leeftijd, gemeente Apeldoorn

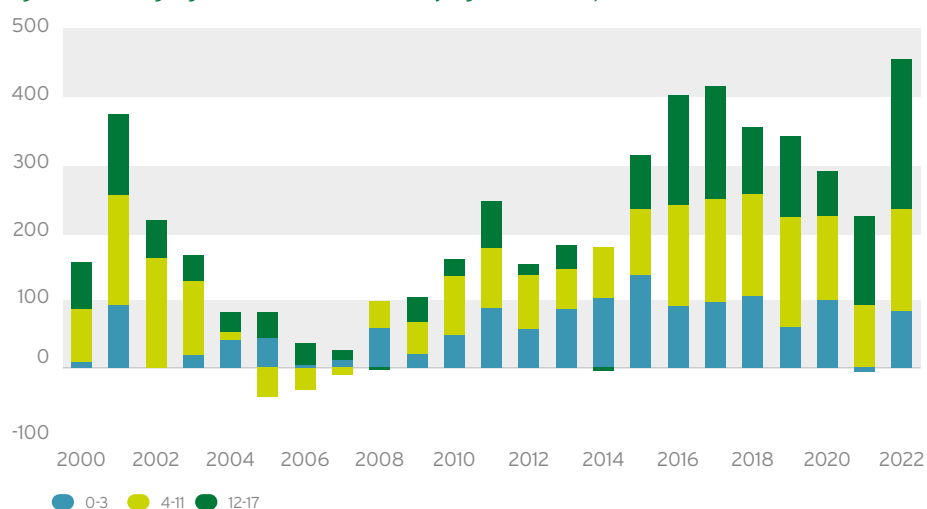
Bron: BRP gemeente Apeldoorn

Duidelijk is dat voor alle leeftijdsgroepen, met uitzondering van de 0 t/m 3- jarigen een stijgende trend in het vestigingssaldo waar te nemen is. Absoluut gezien vallen de leeftijdsgroepen 25-39 jaar en 40-54 jaar op door hun grote positieve saldo. Ook valt de groep 18-24 jaar op, omdat dit de enige groep is die, ook als we naar 5-jaarscohorten kijken, voor alle cohorten meer vertrekkers dan vestigers toont.

Apeldoorn is nog altijd aantrekkelijk voor gezinnen

Evenals in voorgaande jaren was het vestigingssaldo, in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen, het hoogst voor de leeftijdsgroepen 25-39 jarigen (+761), 40-54 jaar (+373). Ook de groep 0-17 jarigen (+455, zie hieronder) liet een hoog vestigingssaldo zien. Dit zijn de leeftijdscategorieën waarbinnen personen die een gezin vormen vallen. Op basis van deze cijfers mag worden geconcludeerd dat Apeldoorn meer dan ooit aantrekkingskracht uitoefent op mensen met kinderen. Plaatsonafhankelijk werken heeft hier mogelijk extra aan bijgedragen. In onderstaande figuur is het positieve vestigingssaldo van de afgelopen jaren van kinderen in de leeftijd van 0 t/m 17 jaar goed te zien.

Figuur 6 Vestigingssaldo kind naar leeftijd gemeente Apeldoorn

Bron: BRP gemeente Apeldoorn

Het aandeel Apeldoorners met een migratieachtergrond nam weer toe

Er wonen in Apeldoorn (relatief en absoluut) steeds meer mensen met een herkomst van buiten Nederland. Dat wil zeggen: iemand die zelf en/of van wie minstens één van de ouders in het buitenland geboren is (definitie CBS¹).

In onderstaande tabel is te zien dat met name het aandeel Apeldoorners met een herkomst van buiten Europa in de afgelopen jaren toenam. Onder deze groep vallen ook de traditionele migratielanden als Turkije, Marokko, Suriname en Indonesië. Het aandeel Apeldoorners met een Nederlandse herkomst nam juist af.

In 2023 zien we ook een sterke stijging van het aantal Apeldoornse inwoners met een Europese (niet-Nederlandse) achtergrond. Dit zijn hoofdzakelijk Oekraïense vluchtelingen die in Nederland asiel hebben gekregen.

Tabel 2 Aandeel Apeldoorners met een Nederlandse en een migratieachtergrond op 1 januari

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nederlands	82,3%	81,9%	81,5%	81,1%	80,7%	80,4%	79,5%
Europa (excl. NL)	5,2%	5,4%	5,6%	5,5%	5,6%	5,6%	6,1%
Buiten Europa	12,5%	12,7%	13,0%	13,4%	13,7%	14,0%	14,4%

Bron: BRP gemeente Apeldoorn

Hieronder zijn de Apeldoorners met een migratieachtergrond naar land van herkomst weergegeven. De groep Apeldoorners met een Indische achtergrond is nog altijd het grootst, al is de groep inwoners met een Turkse herkomst bijna even groot geworden.

De meeste van deze herkomstgroepen zijn tussen 2017 en 2022 gestegen in aantal, behalve de groepen met herkomst Indonesië en Duitsland. De groep Apeldoorners met een Syrische achtergrond is sinds 2017 het sterkst toegenomen. Opvallend is ook de sterke toename van inwoners met een als achtergrond Voormalige Sovjetunie. Hieronder vallen alle Oekraïense vluchtelingen in Apeldoorn die geboren zijn vóór de onafhankelijkheid van het land in 1991. Dit verklaart ook waarom Oekraïne als land niet in deze top 10 van 2023 voor komt, het land staat op plek 19.

1 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>

Tabel 3 Top 10 Apeldoorners met een migratieachtergrond - grootste groepen naar herkomst, 1 januari

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Indonesië*	4.792	4.795	4.788	4.759	4.714	4.695	4.646
Turkije	4.267	4.292	4.330	4.417	4.507	4.550	4.628
Duitsland**	3.144	3.121	3.115	3.051	3.008	2.983	2.943
Syrië	657	837	912	1.062	1.224	1.276	1.423
Nederlandse Antillen	1.141	1.140	1.172	1.216	1.241	1.269	1.285
Voormalige Sovjetunie***	535	560	575	609	632	648	1.142
Suriname	1.042	1.028	1.074	1.073	1.112	1.136	1.125
Afghanistan	896	908	938	983	1.018	1.054	1.097
Polen	704	926	1.012	962	997	1.027	1.053
Marokko	878	898	907	928	942	979	994

* Inclusief voormalig Nederlands-Indië

** Inclusief voormalige Duitse Democratische Republiek en Bondsrepubliek Duitsland

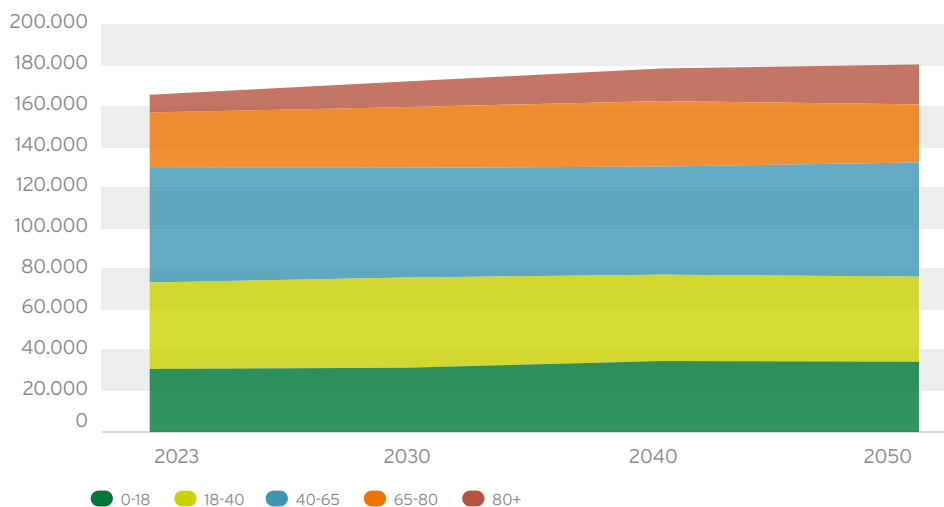
*** dit kunnen ook Oekraïners zijn die voor de onafhankelijkheid van het land in 1991 zijn geboren

Bron: BRP gemeente Apeldoorn

De bevolkingsgroei en vergrijzing zetten naar verwachting door in de komende jaren

De bevolking van Apeldoorn groeit gestaag door. De verwachting is, volgens Primos 2022 van ABF Research, dat het aantal inwoners in ieder geval tot 2050 door blijft groeien. Volgens deze nieuwste bevolkingsprognose bereikt Apeldoorn in 2040 het aantal inwoners van 179.000. Dit geeft een heel ander beeld dan de prognose van vorig jaar, waarin werd verwacht dat de Apeldoorn in 2045 het hoogste aantal inwoners zou bereiken. Dit geeft wel aan dat het slechts om een prognose gaat, die ieder jaar wordt bijgesteld. Eerder zagen we ook al dat de Primos-bevolkingsprognose qua voorspelling redelijk voorzichtig van aard is.

Figuur 7 Verwachte ontwikkeling bevolking Apeldoorn naar leeftijd (2023 is waargenomen)

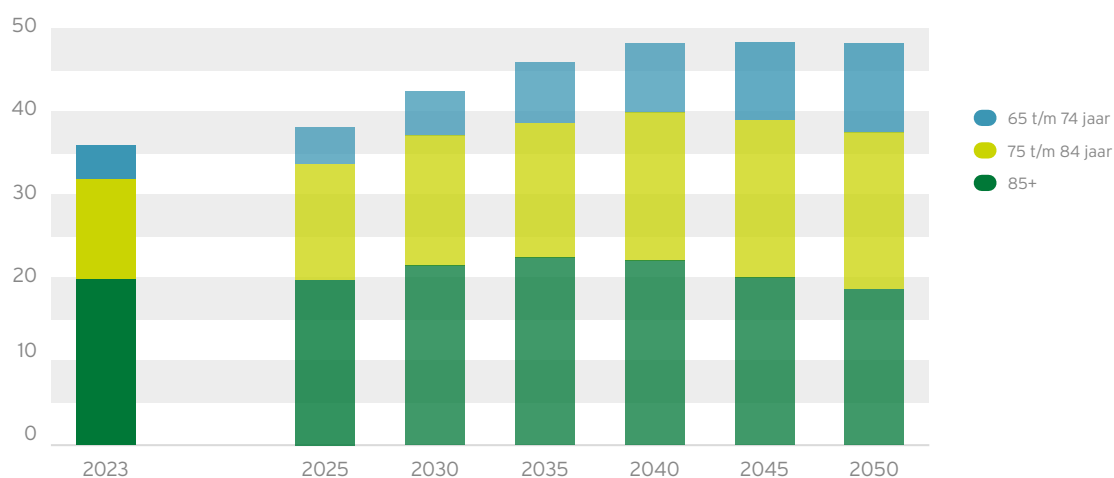

Bron: BRP en Primos 2022

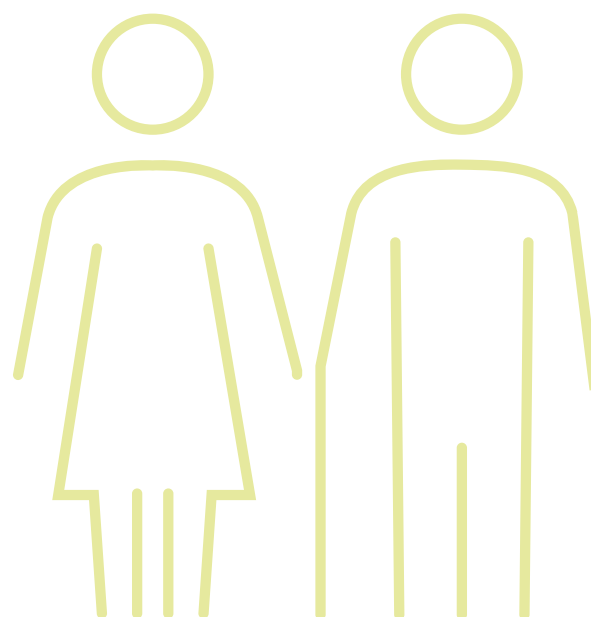
Bovenstaand figuur laat de verwachte ontwikkeling van de bevolking volgens Primos 2022 tot 2050 zien. Het aantal inwoners in de categorieën 18 t/m 39 jaar en 40 tot 65 jaar zullen naar verwachting iets afnemen (resp. 5% en 2%), de overige groepen nemen naar verwachting in aantal toe. De grootste stijging wordt verwacht voor de groep 80-plussers (+128%).

In figuur 8 zoomen we verder in op de verwachte ontwikkeling van de groep van 65 jaar en ouder. Het aantal 65-plussers in Apeldoorn zal volgens Primos 2022 naar verwachting door blijven groeien tot 2045, naar 49.000 personen. Dat is een toename van ruim 33% ten opzichte van de stand van 1 januari 2023. Het aandeel 65-plussers op de totale bevolking stijgt daarmee naar verwachting van 21,9% in 2023 naar 27,5% in 2040 waarna het aandeel naar verwachting zal stabiliseren.

Figuur 8 Prognose 65-plussers in Apeldoorn (2023 is waargenomen)

Bron: BRP (2023) en ABF Research Primos 2022

Niet iedere groep ouderen groeit even hard. Het aantal 65 t/m 74 jarigen zal naar verwachting groeien tot 2035 en daarna weer iets afnemen. Het aantal 75 t/m 84 jarigen en 85-plussers zal daarentegen tot 2050 blijven stijgen. Vooral de groei van het aantal 85-plussers valt op: het aantal personen in deze leeftijdscategorie zal in de komende 30 jaar meer dan verdubbelen (+168%).

Zoals we al eerder concludeerden, is het vestigingssaldo van senioren beperkt. Dit hangt samen met de beperkte verhuisbereidheid van ouderen: het aantal 65-plussers dat zich in Apeldoorn vestigt of uit Apeldoorn vertrekt is relatief klein. De groei van het aantal 65-plussers wordt vooral veroorzaakt door het ouder worden van de eigen bevolking. Dit leidt ertoe dat de beschikbare prognoses ook nauwelijks van elkaar verschillen als het gaat om de verwachte toekomstige ontwikkeling van het aantal ouderen. Het aantal ouderen is immers voor een groot deel al bekend, waardoor de prognoses voor deze groep inwoners ook redelijk betrouwbaar zijn.

Groei aantal 65-plushuishoudens: een veranderende woningbehoefte

Met de groei van het aantal ouderen in de gemeente stijgt ook het aantal oudere huishoudens. Het aantal huishoudens waarvan het gezinshoofd 65 jaar of ouder is, is sinds 2011 met ongeveer 6.000 toegenomen: in 2011 was het aantal 65-plushuishoudens bijna 19.000, in 2023 is dit aantal gestegen naar bijna 25.500. Gemiddeld komen er jaarlijks zo'n 550 65-plushuishoudens bij. Het aandeel 65-plushuishoudens van alle huishoudens is in diezelfde periode gegroeid met ruim 5%-punten, van 26,7% naar 32,1%. Dat betekent dat bijna een derde deel van alles huishoudens 65+ is.

Als we verder inzoomen op de huishoudensvormen van de 65-plussers, valt op dat de verhoudingen binnen deze groep sinds 2011 weinig zijn veranderd. Dat is opvallend, omdat ook het aandeel eenpersoonshuishoudens onder 65-plussers sinds 2011 gelijk is gebleven (43%), terwijl het aandeel eenpersoonshuishoudens onder alle huishoudens (dus alle leeftijden) juist het sterkst is gestegen van alle huishoudenstypen.

Wel is het aandeel institutionele huishoudens² gedaald van 8% naar ongeveer 5%. Wet- en regelgeving, maar ook de wens en mogelijkheid om langer thuis te blijven wonen, liggen hieraan ten grondslag. Ook zien we een lichte stijging van het aantal stellen.

Het aantal 65-plushuishoudens zal in de komende jaren naar verwachting met bijna 8.000 toenemen, van het huidige aantal van ongeveer 25.500 naar 33.500 in 2050. Na 2040 lijkt het aantal nauwelijks meer toe te nemen. De verwachting is dat het aandeel eenpersoonshuishoudens van 65 jaar en ouder tegen 2050 groter zal zijn dan het aantal stellen, wat (deels) wordt veroorzaakt door de verwachte toename van het aantal oudere senioren (85-plussers). Deze groep senioren vormt vaker dan de jongere senioren een eenpersoonshuishouden, doordat een partner is weggefallen.

De toename van het aantal 65-plushuishoudens en het aandeel eenpersoonshuishoudens binnen deze leeftijdsgroep, heeft gevolgen voor de toekomstige woningbehoefte. In de toekomst zullen er naar verwachting steeds meer levensloopgeschikte woningen voor kleine huishoudens nodig zijn, ook omdat senioren steeds langer in een eigen woning willen en moeten blijven wonen. Geschikte woningen kunnen bijvoorbeeld appartementen zijn, maar ook gelijkvloerse (beneden)woningen, al dan niet in een geclusterde woonvorm.

2 Eén of meer personen die samen een woonruimte bewonen en daar bedrijfsmatig worden voorzien in dagelijkse levensbehoeften. Ook de huisvesting vindt bedrijfsmatig plaats. Denk bijvoorbeeld aan personen die wonen in een verzorgingshuis, kazerne of gevangenis.

Apeldoorn nagenoeg stabiel op de Sociaal-economische Index van Atlas voor Gemeenten

Op de Sociaal-economische index van de Atlas voor Gemeenten worden de 50 grootste gemeenten van Nederland met elkaar vergeleken. Apeldoorn scoort al jaren stabiel op deze index, rond plek 10. Dit jaar is Apeldoorn een plekje gezakt, naar plek 11. De onderdelen waarop de Sociaal-economische index gebaseerd is, laten voor Apeldoorn deels een verslechtering van de score zien (de rode pijlen) vergeleken met vorig jaar, maar in drie gevallen ook een verbetering (groene pijltjes). Daarnaast zijn er drie onderdelen waarop Apeldoorn op dezelfde plek terug te vinden is als vorig jaar (grijze balkje). In alle gevallen geldt: hoe hoger de rang, hoe beter/positiever de score op het betreffende onderdeel.

Figuur 9: Ranking Apeldoorn sociaal-economische.index, 2021 en 2022

2021	Sociaal economische index	2022
10	↓	11
12	Bijstand	↓ 13
12	Werkloosheid	↑ 7
32	Arbeidsongeschiktheid	– 32
9	Armoede	– 9
33	Percentage laagopgeleiden	↑ 30
23	Participatie vrouwen	↓ 24
15	Banen	– 15
9	Percentage zakelijke diensten	↑ 8

Bron: Atlas voor gemeenten, Atlas Research

Apeldoorn scoort in vergelijking met de andere gemeenten goed op werkloosheid, armoede, bijstand en het percentage banen in zakelijke diensten. Door de verslechterde positie op het gebied van het aantal bijstandsuitkeringen (het onderdeel wat het zwaarst meeweegt in de samenstelling van de index) ten opzichte van vorig jaar, is Apeldoorn op de sociaal-economische index een plek gedaald. Van de nabijgelegen grote G50-gemeenten staat Zwolle 8e, Ede 13e, Deventer 24e, Arnhem 31e en Nijmegen 32e.

2. Subjectief welzijn

Subjectief welzijn gaat over hoe mensen hun leven ervaren en waarderen. Deze waardering is iets persoonlijks, maar hangt wel samen met 'harde' cijfers. We kijken in dit hoofdstuk naar veiligheid en of de inwoners van (buurten in) Apeldoorn zich verbonden voelen met elkaar.

Inwoners volgens BuurtBelever tevreden met het leven in hun dorp of buurt

Uit het in 2022 voor de tweede keer gehouden leefbaarheidsonderzoek BuurtBelever (7.200 respondenten) blijkt dat inwoners tevreden zijn met het leven in Apeldoorn. Het onderzoek wordt elke twee jaar gehouden. Rond de zomer 2023 verschijnt er een dashboard waarop iedereen de onderzoeksresultaten op gebiedsniveau kan aflezen. Inwoners vinden het net als in 2020 prettig om in hun buurt te wonen en waarderen dat met een 7,8. Ze voelen zich meer verbonden met hun buurt of dorp (6,9) dan met de gemeente (6,3). De buurt is van belang voor het sociale leven. Bijna 80% vindt het contact met hun buren prima tot erg goed, en de meeste bewoners zien of spreken elkaar minimaal een paar keer per jaar. Maar er blijkt ook dat 3% van de inwoners nooit contact heeft met hun buren.

Wat betreft de ontwikkeling van hun buurt vindt het merendeel (75%) dat hun buurt gelijk is gebleven of vooruit is gegaan in het afgelopen jaar. Dat betekent dat één op de vier inwoners vindt dat hun buurt (25%) achteruit is gegaan. Dit is evenveel als in 2020.

Apeldoorn is als grote gemeente relatief veilig

Apeldoorn scoort als grote gemeente goed op veiligheid. Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners ligt onder het Nederlandse gemiddelde, waarin ook kleine gemeenten zijn meegenomen. Als het wordt vergeleken met de omringende grote gemeenten, dan scoort alleen Ede nog iets beter.

Sinds 2012 daalt het aantal misdrijven per 1.000 inwoners in Apeldoorn sterk. In 2020 zien we echter even een lichte toename, maar in 2021 zet de daling verder door. In 2022 zien we weer een kleine stijging, net als in bijna alle omliggende grote gemeenten het geval was. Ook het Nederlandse gemiddelde steeg het laatste jaar weer iets. De afname van het aantal misdrijven in de afgelopen 10 jaar was in Apeldoorn groot, van bijna 69 in 2013 naar ongeveer 43 in 2022, wat een daling van 37% betekent. In geen van de andere grote regiogemeenten daalde het aantal misdrijven in deze periode sneller.

Tabel 4 Aantal misdrijven per 1.000 inwoners

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Apeldoorn	68,8	64,5	56,4	52,2	46,0	44,9	44,6	46,8	42,3	42,9
Arnhem	96,1	92,2	82,9	82,5	74,0	68,4	74,2	70,2	66,0	66,2
Deventer	68,6	66,0	57,0	56,4	50,4	47,4	47,1	45,1	41,7	46,1
Ede	53,2	45,4	44,1	47,8	43,2	43,0	43,5	42,2	42,9	41,2
Nijmegen	100,1	84,8	78,7	75,7	66,8	63,5	67,2	62,4	57,2	67,5
Zwolle	72,9	63,8	60,4	53,4	49,2	49,8	50,8	51,2	53,0	53,1
Nederland	65,9	60,9	57,9	54,8	48,8	45,8	47,6	46,7	43,4	45,8

Bron: CBS

Uit de Veiligheidsmonitor van het CBS, die eens in de twee jaar wordt uitgebracht, blijkt dat de bewoners van Apeldoorn zich in 2021 over het algemeen veilig voelen. Het gegeven rapportcijfer voor de veiligheid in de eigen buurt was in 2021 een 7,5. In 2019 was dit nog een 7,7 en in 2017 een 7,3. Ondanks dat het rapportcijfer ten opzichte van 2019 iets is gedaald, doet Apeldoorn het nog altijd hoger dan veel grote steden en gelijk aan het Nederlandse gemiddelde.

De sociale cohesie is in Apeldoorn behoorlijk voor een grote gemeente

De score op 'sociale cohesie' is samengesteld op basis van de antwoorden van de respondenten op vier stellingen over de sociale aspecten van hun woonbuurt. Hoe hoger de score, hoe meer de inwoners tevreden zijn over deze aspecten. Het gaat om de volgende stellingen:

- De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks;
- De mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om;
- Ik woon in een gezellige buurt, waar veel saamhorigheid is;
- Ik voel me thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.

Volgens ons Bewonerspanel liet de sociale cohesie in Apeldoorn in 2018 een score van 6,4 zien. Om dat cijfer te vergelijken met andere gemeenten, wordt gekeken naar de Veiligheidsmonitor van het CBS, die cijfers over dit thema presenteert tot en met 2021³.

In de tabel hieronder is te zien dat de score voor Apeldoorn varieert tussen de 6,1 en 6,4 de afgelopen jaren. De score uit ons Bewonerspanel voor 2018 past daar goed in. De reden van de fluctuaties is dat het om steekproefresultaten gaat, die altijd een onzekerheidsmarge hebben.

Tabel 5 Score sociale cohesie (schaal 0 - 10)

	2013	2014	2015	2016	2017	2019	2021
Apeldoorn	6,2	6,4	6,1	6,3	6,1	6,3	6,4
Arnhem	5,8	5,8	5,9	5,9	5,8	5,9	6,0
Deventer	6,2	6,4	6,3	6,1	6,1	6,4	6,5
Ede	6,2	6,4	6,4	6,3	6,4	6,5	6,8
Nijmegen	5,9	5,9	5,9	5,9	5,8	5,9	6,1
Zwolle	6,1	6,1	6,1	6,3	6,3	6,4	6,5
Nederland	6,2	6,2	6,2	6,3	6,2	6,3	6,4

Bron: CBS Veiligheidsmonitor

De score van Apeldoorn is door de jaren heen redelijk te vergelijken met die van heel Nederland, Deventer, Ede en Zwolle. De scores van Nijmegen en Arnhem liggen wat lager dan de score van Apeldoorn.

Apeldoorn vindt de weg omhoog op de ranglijst van sociaal-cultureel kapitaal. In de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2022 van Telos staat de duurzaamheidsscore van alle Nederlandse gemeenten. Deze score is opgebouwd uit circa 140 indicatoren die zijn gekoppeld aan lange termijn doelen. De indicatoren worden

3 De Veiligheidsmonitor wordt vanaf 2017 in de oneven jaren uitgevoerd. Data over 2022 is daarom niet beschikbaar.

gebruik om te meten of de gemeente zijn doelen weet te realiseren. Het onderzoek is onderverdeeld in drie kapitalen: een ecologisch, een economisch en een sociaal cultureel kapitaal. Hier wordt het sociaal-cultureel kapitaal uitgelicht, verder in dit rapport vind je de andere twee duurzaamheidskapitalen.

Bij sociaal-cultureel kapitaal draait het om de sociale interacties in de samenleving. Aspecten die hierbij een rol spelen zijn bijvoorbeeld gelijke kansen, vrijheid, brede toegankelijkheid van voorzieningen en veiligheid. Daarnaast speelt ook maatschappelijke betrokkenheid een rol.

Tabel 6 Sociaal-cultureel kapitaal (score en plek op gemeentelijke ranglijst 2022 en ontwikkeling score Apeldoorn)

	Score 2022	Ranking 2022		Score Apel- doorn
Apeldoorn	49,0	234	2016	48,1
			2017	49,6
Arnhem	46,5	287	2018	50,0
Deventer	49,0	233	2019	49,6
Ede	51,9	140	2020	50,4
Nijmegen	47,5	264	2021	49,0
Zwolle	50,5	183	2022	49,9

Bron: Telos

Apeldoorn staat op dit onderdeel op plek 234 van alle Nederlandse gemeenten. De grote regiogemeenten doen het soms beter en soms slechter, maar allemaal komen ze niet in de top 100 voor. Apeldoorn is sinds 2016 qua score redelijk stabiel gebleven op dit onderdeel van de duurzaamheidsbalans.

SCORE SOCIALE COHESIE

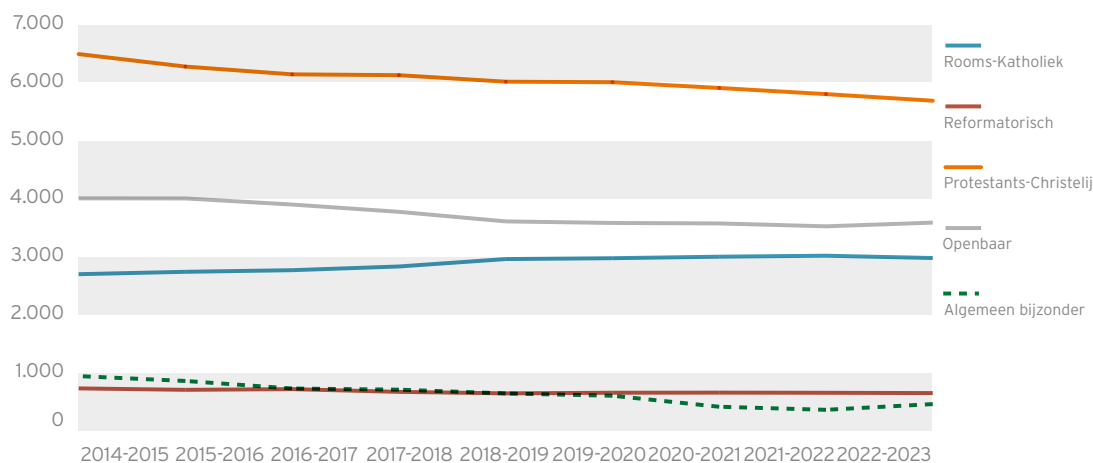
3. Onderwijs en opleiding

In dit hoofdstuk kijken we naar de ontwikkelingen op het gebied van onderwijs in Apeldoorn. In het onderwijs staat het ontwikkelen van de mens centraal. Daarnaast is het opleidingsniveau van invloed op de levenswijze van mensen. Daarom is onderwijs één van de thema's die het gevoel van welzijn van de mens beïnvloed. We kijken in dit hoofdstuk vooral naar de ontwikkelingen van het aantal scholieren en studenten in Apeldoorn en het opleidingsniveau van de inwoners van Apeldoorn.

Aantal leerlingen basisonderwijs stabiliseert

In Apeldoorn gaan dit schooljaar 13.874 kinderen naar het basisonderwijs. We zien dat het leerlingaantal ten opzichte van vorig jaar met 70 leerlingen is toegenomen. In het huidige schooljaar gaan 4% minder leerlingen naar de basisschool dan 5 jaar geleden, in schooljaar 2017-2018.

*Figuur 10 Leerlingenaantallen basisonderwijs Apeldoorn naar denominatie**

* Antroposofische en Gereformeerd Vrijgemaakte leerlingenaantallen zijn niet opgenomen in de figuur vanwege de slechte leesbaarheid van de aantallen van deze denominaties (ca 200 scholieren in 2022-2023)

Bron: DUO

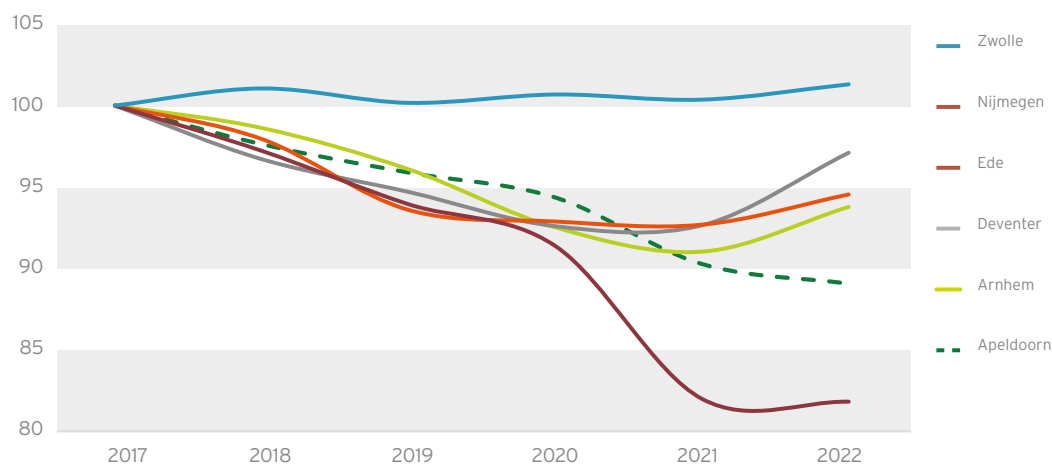
Bovenstaand figuur laat zien dat de protestant-christelijke scholen, net als de afgelopen jaren, de meeste basisschoolleerlingen tellen, al neemt dat aantal al jaren af. We zien ook dat de leerlingenaantallen van andere geloofsrichtingen gelijk zijn gebleven of zelfs iets zijn gestegen ten opzichte van vorig schooljaar.

Vergelijken we de aantallen van Apeldoorn met de omliggende grote gemeenten, dan valt op dat het aantal basisschoolleerlingen in de meeste gemeenten sinds schooljaar 2017-2018 is afgenomen. Alleen het aantal in gemeente Ede is iets toegenomen. De nieuwste bevolkingsprognose (Primos 2022) laat zien dat het aantal kinderen in de leeftijdscategorie 4 tot 12 jaar de komende jaren nog iets zal afnemen, maar naar verwachting vanaf 2027 weer zal gaan toenemen. Het ligt daarom voor de hand dat ook het aantal basisschoolleerlingen binnen nu en 10 jaar weer verder zal gaan stijgen.

Daling leerlingenaantal voortgezet onderwijs zet verder door

Het aantal leerlingen dat staat ingeschreven op een voortgezet onderwijsinstelling in Apeldoorn neemt al jaren af. Waren er in 2017 nog 11.722 leerling ingeschreven, in 2022 is dit aantal 10.443, een daling van 11%.

Figuur 11 Ontwikkeling leerlingenaantal voortgezet onderwijs sinds 2017, indexcijfers (2017=100)

Bron: DUO

In het bovenstaande figuur zien we de ontwikkeling van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs sinds 2017. Apeldoorn wijkt niet veel af van de meeste grote regiogemeenten, al laten de meeste gemeenten in tegenstelling tot Apeldoorn in het laatste jaar een lichte stijging van het leerlingenaantal zien. Alleen in Zwolle is het aantal leerlingen ten opzichte van 2017 iets gestegen.

Het aantal studenten hoger onderwijs neemt iets toe

Er zijn in 2022 ruim 5.100 in Apeldoorn wonende Mbo-studenten (zie figuur 14), een gelijk aantal als vorig schooljaar. Van deze studenten staan ruim 2.800 ingeschreven bij een Mbo-instelling in Apeldoorn, zo blijkt uit de tabel hieronder. De overige bijna 3.900 studenten op een Mbo in Apeldoorn is woonachtig buiten Apeldoorn. De onderstaande tabel laat ook zien dat het totale aantal Mbo'ers in Apeldoorn in 2022 weer iets is afgenomen. Sinds vorig jaar wordt er geen (volwassen)educatie meer aangeboden. Het aandeel leerlingen dat in Apeldoorn woonachtig is, is dit jaar met 42% een procentpunt toegenomen.

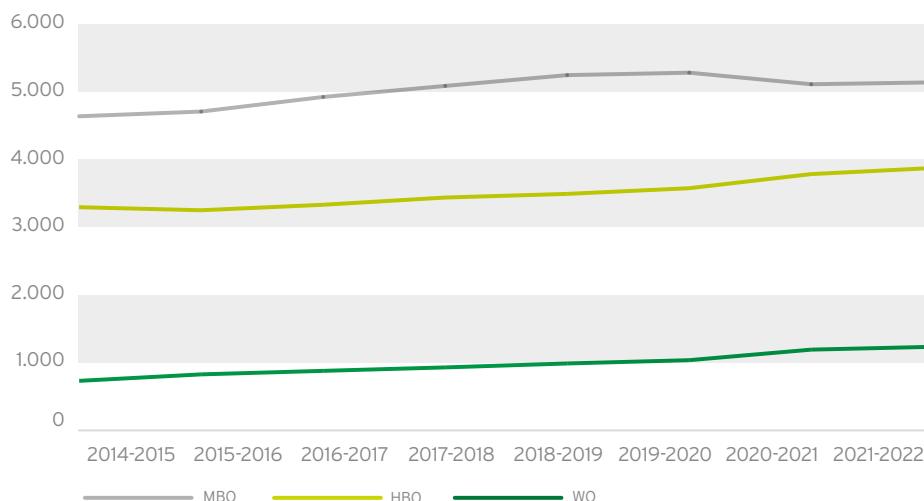
Tabel 7 Aantal Mbo'ers in Apeldoorn: ingeschreven bij onderwijsinstelling en wonend in Apeldoorn

	2020		2021		2022	
	Aantal leerlingen	Waarvan wonend in A'doorn	Aantal leerlingen	Waarvan wonend in A'doorn	Aantal leerlingen	Waarvan wonend in A'doorn
BOL	4.739	1.968	4.525	1.915	4.098	1.826
BBL	2.517	1.034	2.335	840	2.423	899
VAVO	160	55	178	101	200	99
Volwassen-educatie	159	56				
Totaal	7.575	3.113	7.038	2.856	6.721	2.824

Bron: Aventus

Figuur 14 toont de in Apeldoorn wonende studenten op het mbo, hbo en universiteit. Er is in Apeldoorn beperkt aanbod op hbo- en wo-niveau. De meesten van de 5.100 hbo- en wo-studenten studeren buiten de gemeente. Alle drie de opleidingsniveaus laten sinds 2014-2015 een lichte stijging van het aantal in Apeldoorn wonende studenten zien.

Figuur 12 Aantal in Apeldoorn wonende studenten

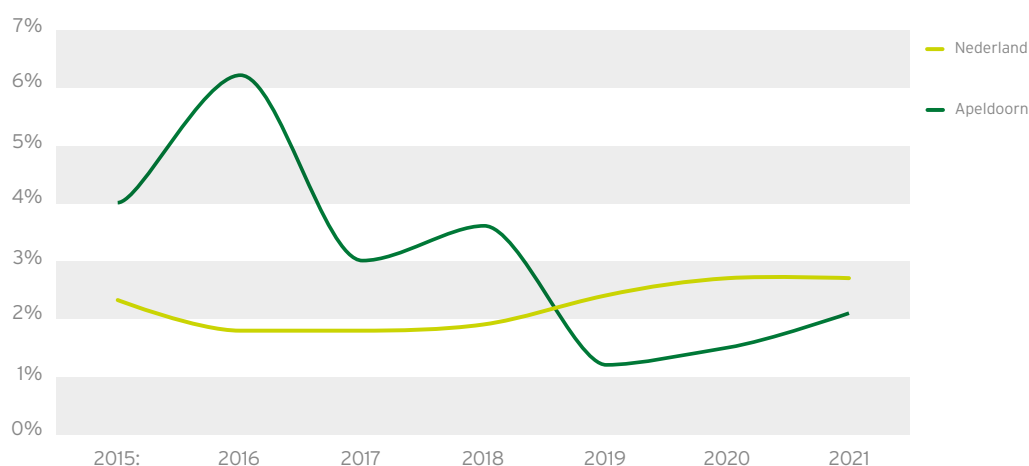

Bron: DUO

Minder absoluut schoolverzuim dan landelijk gemiddelde

Absoluut verzuim is als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. Het absoluut verzuim in Apeldoorn is de laatste jaren flink afgenomen, van 6,2 per 1.000 leerlingen in 2016 naar 2,1 in 2021. Hiermee doet Apeldoorn het beter dan het landelijk gemiddelde (2,7). In de regio Nijmegen (8,5) en Zwolle (3,6) is het absoluut verzuim behoorlijk hoger, in Arnhem en Deventer ligt het verzuim op een gelijk niveau als Apeldoorn.

Figuur 13 Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen, Apeldoorn en Nederland

Bron: DUO

Opleidingsniveau inwoners Apeldoorn

In de indeling naar opleidingsniveau volgen wij het CBS. Hoewel het CBS momenteel vasthoudt aan de indeling van laag-, middel- en hoogopgeleid, streven wij ernaar om af te stappen van deze termen, aangezien ze als stigmatiserend kunnen worden ervaren. We hebben dit standpunt ook aan het CBS kenbaar gemaakt en willen graag een andere benadering zien. We hebben ons best gedaan om de presentatie van de gegevens aan te passen, in lijn met het vermijden van de termen hoog- en laagopgeleid. Echter, op dit moment is het nog niet mogelijk om volledig afstand te doen van deze terminologie, vanwege de manier waarop het CBS de gegevens gebruikt en rapporteert. We begrijpen dat het noodzakelijk is om deze indeling te handhaven om inzicht te krijgen in de onderwijsniveaus, maar we blijven streven naar een meer inclusieve en moderne benadering van opleidingsclassificaties.

Op 1 oktober 2021 had, conform het CBS, ca. 28% van de beroepsbevolking (15-75 jaar) van Apeldoorn een laag opleidingsniveau, 43% een middel- en 29% een hoog opleidingsniveau. Apeldoorn wijkt daarin weinig af van Nederland als totaal. Vergeleken met het Nederlandse gemiddelde lag het percentage personen tussen de 15 en 75 jaar in Apeldoorn met een laag- of middelbaar opleidingsniveau 1 %-punt hoger en het percentage met een hoog opleidingsniveau 2 %-punten lager. Hetzelfde geldt wanneer we de vergelijking maken met de meeste omringende grote gemeenten: in Apeldoorn wonen relatief veel personen met een laag- of middelbaar opleidingsniveau en relatief weinig met een hoog opleidingsniveau. Alleen Ede laat een vergelijkbare verdeling zien. Mogelijk is de afwezigheid van een grote hoger onderwijsinstelling in Ede en Apeldoorn hier debet aan.

4. Gezondheid

Gezondheid in de context van brede welvaart betekent, zoals de naam doet vermoeden, een breder begrip van gezondheid. Naast ziekten en aandoeningen is er aandacht voor de ervaren gezondheid, gezonde leefomgeving, eigen regie en veerkracht. In dit hoofdstuk komen onder andere de ervaren gezondheid, eenzaamheid en sportdeelname aan bod. Daarnaast zoomen we in op huishoudens met een ondersteuningsvraag.

Ervaren fysieke en mentale gezondheid al jaren stabiel

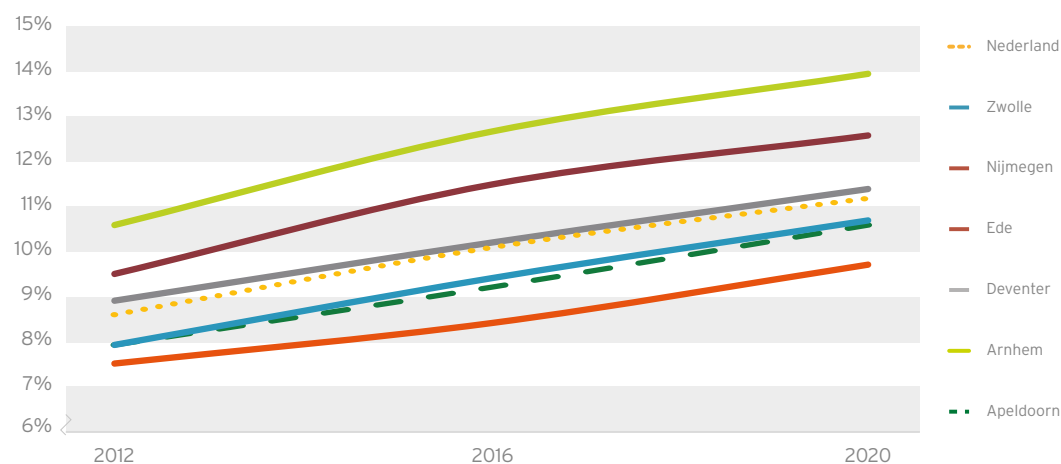
Uit de Gezondheidsmonitor die elke vier jaar wordt gehouden blijkt dat de ervaren gezondheid van Apeldoorners een licht opgaande trend laat zien. In 2020, het laatste jaar dat er werd gemeten, vond 79% van zichzelf dat ze een goede tot zeer goede gezondheid hebben. Dat is vergelijkbaar met het gemiddeld van Nederland. Ongeveer 15% van de inwoners van Apeldoorn zegt van zichzelf één of meer lichamelijke beperkingen te hebben. Dit percentage is sinds 2012 gelijk.

Ook in de BuurtBelever wordt gezondheid gemeten, maar dan in de vorm van een rapportcijfer. De meer dan 7.000 respondenten geven gemiddeld een 7,6 voor hun lichamelijke gezondheid en een 7,9 voor hun mentale gezondheid. In 2020 was dit nog een 7,7 respectievelijk 8,0.

Eenzaamheid in heel Nederland neemt toe, ook in Apeldoorn

Eén van de invloeden op de gezondheid is het hebben van sociale contacten. Uit onderstaande figuur blijkt dat de eenzaamheid sinds 2012 in alle grote gemeenten in de regio is toegenomen.

Figuur 14 Percentage inwoners dat aangeeft zich eenzaam te voelen

Bron: CBS Gezondheidsmonitor

Apeldoorn ligt samen met Zwolle en Deventer dicht bij het gemiddelde van Nederland. In Apeldoorn voelt 11% van de inwoners ernstig tot zeer ernstig eenzaam. In de BuurtBelever van 2022 is eenzaamheid ook gemeten en is er een verdiepende analyse gedaan. Hier blijkt dat er in de jongste leeftijdsgroep (18-34 jaar) veel meer eenzaamheid wordt ervaren dan bij de andere leeftijdsgroepen. Kijkend naar de huishoudens is er logischerwijs onder de alleenstaanden en eenoudergezinnen meer eenzaamheid dan gemiddeld.

Sportdeelname Apeldoorn al jaren stabiel, aanbod ongeorganiseerde sport groot. In hun vrije tijd beoefent 63% van de Apeldoorners sport. Dit blijkt uit de jaarlijkse peiling van het Bewonerspanel over leven in Apeldoorn. Dit percentage is al jarenlang ongeveer hetzelfde, valt af te lezen uit onderstaande tabel. Een uitsplitsing in leeftijdsgroepen laat zien dat hoe ouder de persoon, des te lager de sportparticipatie is.

Tabel 8 Percentage 'doet aan sport' (jaarreeks 2015-2022) en naar leeftijd (2022)

	Ja	Nee		Ja	Nee
2015	65%	35%	18 t/m 39 jaar	71%	29%
2016	64%	36%	40 t/m 54 jaar	67%	33%
2017	63%	37%	55 t/m 64 jaar	63%	37%
2018	65%	35%	65 jaar of ouder	48%	52%
2019	62%	38%			
2020	66%	34%			
2021	65%	35%			
2022	63%	37%			

Bron: Bewonerspanel

In de Sportindex van de Atlas voor Gemeenten⁴ staat Apeldoorn in 2020 op de 19e plek waar het gaat om het aanbod van georganiseerde sport. Onderliggende indicatoren zijn zowel omvang - aantal accommodaties van een bepaald type - als diversiteit - verschillende typen accommodaties - van sportaanbod. Dit wordt vervolgens in relatie gebracht met het aantal inwoners.

Bij het aanbod van ongeorganiseerde sport staat Apeldoorn op een 6e plek. Deze lijst wordt aangevoerd door Arnhem. Een belangrijk deel van de ongeorganiseerde sport (zoals fietsen en hardlopen) vereist geen specifiek aanbod in de vorm van sportaccommodaties. Wel speelt voor ongeorganiseerde sport de inrichting van de openbare ruimte een rol; zo is voor wielrenners een netwerk van fietspaden prettig en wordt hardlopen aantrekkelijker wanneer er in een stad mooie paden en parken zijn. Hierin voorziet Apeldoorn dus in ruimte mate.

Het aandeel huishoudens met zorg en ondersteuning is in 2021 kleiner geworden. In 2021 kreeg 21,9% van alle Nederlandse huishoudens specialistische ondersteuning in het kader van de Jeugdwet, Participatiewet of Wmo2015. Apeldoorn zit met 23,1% iets boven dit landelijke gemiddelde.

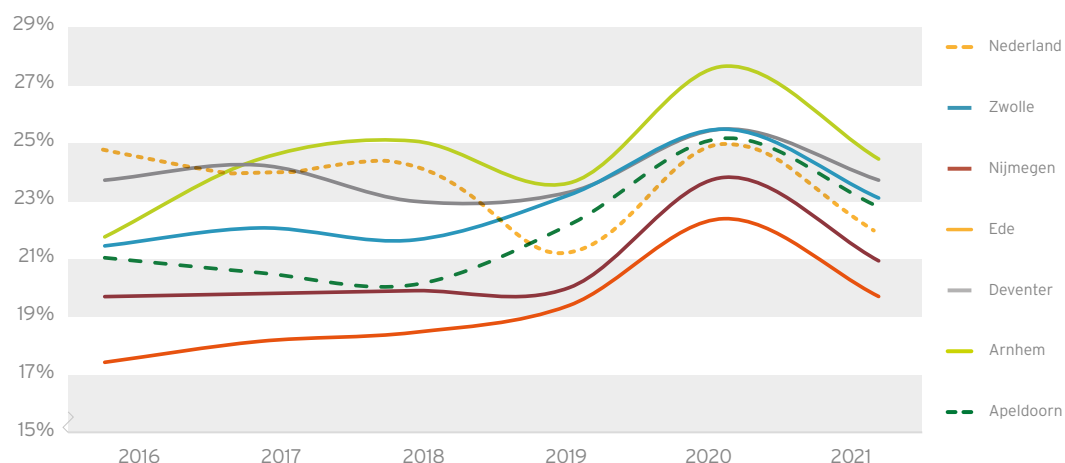
In de regionale vergelijking zien we dat er in Ede het kleinste aandeel (19,8%) huishoudens gebruik maakt van zorg en ondersteuning binnen de Wmo. In Arnhem is dat het hoogste (24,4%). Voor alle gemeenten zien we een daling in van het percentage huishoudens met een zorg en ondersteuningsvraag in 2021.

AANDEEL HUISHOUDENS DAT GEBRUIK MAAKT VAN ZORG EN ONDERSTEUNING BINNEN DE WMO

⁴ In de Atlas voor Gemeenten worden jaarlijks de 50 grootste gemeenten van Nederland (G50) met elkaar vergeleken. Thema van de Atlas van 2020 was 'Sport', in 2022 was het thema 'Wonen'.

Figuur 15 Ontwikkeling percentage huishoudens met zorg en ondersteuning, 2016-2021

Bron: CBS

Van alle jongeren in Apeldoorn maakte in 2022 11,8% gebruik van jeugdhulp. Dit is iets meer dan het landelijk gemiddelde en ook hoger dan de meeste steden in de regio. In de tabel hieronder is deze groep uitgesplitst naar soort jeugdhulp.

Tabel 9 Jongeren met jeugdzorg naar soort hulp, eerste helft 2022 (in % totaal Jeugdzorgtrajecten)

	Jeugdhulp zonder verblijf	Jeugdhulp met verblijf	Jeugdbescherming totaal	Jeugdreclassering
Apeldoorn	80,8%	9,7%	8,9%	0,7%
Arnhem	79,7%	10,6%	7,8%	2%
Deventer	76,4%	11,7%	10%	1,9%
Ede	86,7%	6,2%	6,4%	0,8%
Nijmegen	81,3%	10%	6,8%	2%
Zwolle	76,5%	12,3%	9,6%	1,6%
Nederland	83,3%	8,1%	7,4%	1,2%

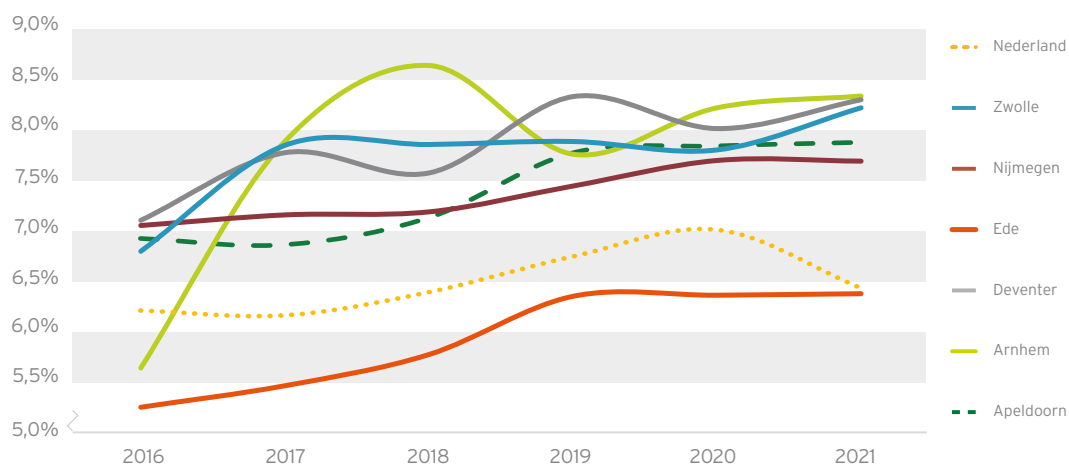
Bron: CBS

Percentage personen met Wmo maatwerkarrangement relatief laag

Gemeenten kunnen ondersteuning bieden aan mensen die hulp nodig hebben in hun dagelijks bestaan. Hiervoor is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in het leven geroepen. Er wordt een persoonlijk plan gemaakt die zo goed mogelijk aansluit op de behoeften van de client. Gemeente en zorgaanbieder werken hierin samen.

De onderstaande figuur laat zien hoeveel procent van de bevolking in de periode 2016-2021 jaarlijks gebruik heeft gemaakt van een maatwerkarrangement. Hiervoor is het aantal personen met een maatwerkarrangement afgezet tegen het totale bevolkingsaantal op 1 januari van het betreffende jaar. Zo krijgen we inzicht in de ontwikkeling van het percentage inwoners dat gebruik heeft gemaakt van maatwerk onder de Wmo.

Figuur 16 Percentage inwoners met maatwerkarrangement Wmo, 2016-2021

Bron: CBS, bewerking Datalab

Bovenstaande figuur laat zien dat het percentage inwoners met een maatwerkarrangement in alle grote regiogemeente in de afgelopen jaren is toegenomen. Landelijk zien we dat het aandeel in 2021 iets is gedaald. Alle regiogemeente laten een hoger percentage zien dan het landelijke gemiddelde, met uitzondering van gemeente Ede, die wat onder het landelijke gemiddelde ligt.

ECONOMIE

5. Economisch Kapitaal

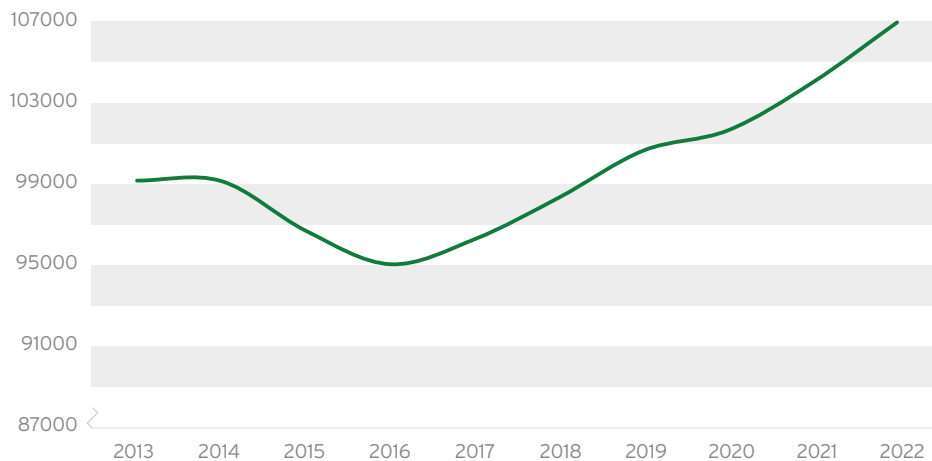
Economisch kapitaal gaat hoofdzakelijk over werk en innovatiekracht. Hierbij speelt de ontwikkeling van kennis en vaardigheden een belangrijke rol, maar ook hoe aantrekkelijk de gemeente of regio is voor bedrijven om zich er te vestigen.

In dit hoofdstuk kijken we onder andere naar de ontwikkeling van het aantal banen in Apeldoorn. Ook zetten we de economische prestaties van de gemeente af tegen andere gemeenten.

Het aantal banen in Apeldoorn groeit gestaag door

In 2019 kwam het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn met 100.500 voor het eerst boven de 100.000 uit. In 2022 is het aantal banen gestegen met ca 3.000 naar bijna 107.000. (bron: PWE Provincie Gelderland, 2023).

Figuur 17 Ontwikkeling aantal arbeidsplaatsen

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) Gelderland, 2023

Het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn is in het afgelopen jaar gegroeid met 2,9%. Een vergelijking met een andere grote Gelderse gemeenten laat zien dat de groei van Apeldoorn iets achterblijft. Volgens de PWE van Provincie Gelderland steeg werkgelegenheid in Nijmegen met 4,9%, in Arnhem met 6,6% en in Ede met 5,0%. Verder zien we een stijging van het aantal banen in de regio Stedendriehoek van 2,3% en in heel Gelderland van 3,8%.

Het aantal eenmanszaken groeide afgelopen jaar weer verder door, ditmaal met zo'n 850 arbeidsplaatsen. Hiermee kwam het aantal op 11.850 uit. Als we naar het aantal arbeidsplaatsen exclusief de eenmansbedrijven kijken, zien we dat aantal, net als voorgaande jaren, ook weer is gestegen en uit komt op ruim 95.000 arbeidsplaatsen. Kijken we terug naar de afgelopen 20 jaar dan zien we dat het aantal arbeidsplaatsen exclusief eenmansbedrijven nog nooit zo groot was als in 2022.

Tabel 10 Arbeidsplaatsen naar speerpuntsector, afgerond op 10-tallen (peildatum april)

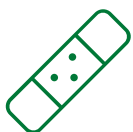
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ICT & media	5.170	4.750	4.450	4.540	4.710	4.000	4.680
Zorg	17.710	16.630	16.810	17.660	18.050	18.250	18.500
Maakindustrie	8.700	8.950	9.660	9.970	10.000	10.010	10.250
Transport & logistiek	6.280	6.390	6.840	7.120	6.730	7.270	7.900
Vrije tijd	7.000	7.060	7.120	7.040	6.720	6.540	7.150
Totaal speerpuntsectoren	44.870	43.780	44.880	46.330	46.210	46.070	48.490
Niet speerpuntsectoren	50.070	52.400	53.370	54.250	55.370	57.880	58.440
Totaal arbeidsplaatsen	94.940	96.180	98.250	100.580	101.580	103.950	106.920
Eenmansbedrijven	8.320	8.600	9.080	9.690	10.490	11.000	11.850
Arbeidsplaatsen excl. eenmansbedrijven	86.620	87.580	89.170	90.880	91.080	92.940	95.070

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE) Gelderland, 2023, bewerking Datalab

Speerpuntsector ICT & media is vergeleken met 2016 gekrompen met bijna 500 arbeidsplaatsen naar 4.680 in 2022. We zien wel dat het aantal arbeidsplaatsen in 2022 weer flink is gestegen ten opzichte van een jaar eerder. In 2022 is deze sector absoluut en relatief de sterkst gegroeide sector.

We zien dat de verklaring hiervoor ligt in de groei van een aantal grote bedrijven, met name binnen de subsector Openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen.

Speerpuntsector Zorg is een veelzijdige sector met organisaties in de kinderopvang tot het Gelre ziekenhuis. Vanaf 2017 zien we binnen deze sector een bescheiden stijging. Het aantal arbeidsplaatsen staat nu op zien we na de daling tot 2017 de afgelopen vijf jaren juist een toename van het aantal arbeidsplaatsen. Hiermee lijkt een positieve trend ingezet. De stijging van 2022 (+250) ligt in lijn met de stijging van een jaar eerder. Het gebrek aan personeel heeft waarschijnlijk een remmend effect op de groei in de sector. Veel zorgorganisaties hebben te maken met groot verloop (binnen 5 jaar stroomt 20% weer uit). Bij met name thuiszorgorganisaties zien we in de cijfers wat wisselingen. De een groeit de ander krimpt en er wordt veel met onderaannemers gewerkt. Onder aan de streep blijft de werkgelegenheid bij deze partijen vergelijkbaar. Over het algemeen zie je hetzelfde bij grote aanbieders: locaties openen en sluiten en personeel wordt vaak administratief overgezet, maar dat totale aantal grofweg gelijk blijft.

Speerpuntsector Maakindustrie blijft de laatste jaren redelijk stabiel met ca 10.000 arbeidsplaatsen. In 2022 steeg het aantal banen met 240. Het algemene beeld van deze sector is dat de groei met name zit in een toename van de arbeidsproductiviteit. Er is een groot personeelstekort in de maakindustrie & techniek, er is veel vraag naar vakbekwame arbeidskrachten. Wellicht daardoor geen exponentiele groei.

Speerpuntsector Transport & logistiek laat ook dit jaar een sterke groei van het aantal arbeidsplaatsen zien (+630). Een deel van de sector heeft kunnen profiteren van de groei van online bestedingen (de subsector Groothandel en handelsbemiddeling (niet auto's). Partijen die met name in de keten van detailhandel en horeca opereren hebben het, net als bij de maakindustrie, lastig gehad.

De Spierpuntsector Vrije tijd telt in 2022 ongeveer 7.150 arbeidsplaatsen, ruim 600 meer dan vorig jaar. Een deel van de vrijetijdssector heeft het de afgelopen jaren zwaar gehad door alle coronamaatregelen. Het aantal arbeidsplaatsen is, nu de coronamaatregelen van de baan zijn, weer gestegen naar het aantal van voor de uitbraak van corona. We zien vooral een sterke groei van banen in de horeca, maar ook het aantal banen in de kunst- en culturele sector zijn flink gestegen.

Het aantal arbeidsplaatsen in de Niet spierpuntsectoren laat voor het eerst sinds de uitbraak van corona weer een stijging zien (+560 arbeidsplaatsen). Binnen deze sector is Openbaar bestuur, overheidsdiensten, sociale verzekeringen de grootste categorie met 10.850 arbeidsplaatsen. Deze (sub)sector laat desondanks wel een grote absolute daling zien (-350). Alleen de (sub)sector Arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer daalde absoluut gezien sterker (-420). De voornaamste oorzaak hiervan is van administratie aard door een verplaatsing van een hoofdkantoor.

De grootste absolute stijging zien we in de sector Facility management, reiniging en landschapsverzorging (+260). Door corona daalde het aantal arbeidsplaatsen in deze sector, maar nu neemt het aantal dus weer flink toe. Een andere oorzaak voor deze sterke stijging is dat er partijen zijn die bewust medewerkers in vaste dienst nemen en niet meer payrolling.

Een andere grote (niet- spierpunt)sector is de sector Detailhandel. Deze sector stijgt al een aantal jaar met ca 100 arbeidsplaatsen, wat ook in 2022 weer het geval was. Er werken nu zo'n 8.500 mensen in deze sector.

Apeldoorn stabiel op de ranglijst economische prestaties van Bureau Louter

Bureau Louter publiceert jaarlijks een ranglijst van de economische toplocaties in Nederland. Daarin worden rapportcijfers gepresenteerd voor de economische ontwikkeling van alle gemeenten en regio's in Nederland. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies uit het rapport van 2022, die de situatie in 2021 beschrijft (bron: Bureau Louter (2022) Economische toplocaties 2021).

Op de ranglijst van alle Nederlandse gemeenten is Apeldoorn qua economische prestaties van de totale bedrijvigheid in 2021 gestegen naar positie 13. Vorig jaar stond Apeldoorn nog op plek 14, het jaar daarvoor op 18. Door de jaren heen heeft Apeldoorn een redelijk stabiele positie ingenomen op de ranglijst, rond plek 15.

Op plek 1 in deze ranglijst staat, net als vorig jaar, gemeente Haarlemmermeer, gevolgd door Rotterdam, Den Bosch, Son en Breugel en Amsterdam. Gemeente Zwolle staat, net als vorig jaar, op plek 8 en is daarmee de hoogstgeplaatste gemeente van Oost Nederland. De volgende gemeenten in Oost Nederland op de ranglijst zijn Barneveld (15e), Hengelo (18e) en Arnhem (20e). Apeldoorn is daarmee, net als vorig jaar, de 2e gemeente van Oost Nederland.

Andere gemeenten uit Oost Nederland in de top 50 zijn Doetinchem op plek 41, Almelo op 42 en Nijmegen op 48. De andere grote gemeenten uit Oost Nederland staan buiten de top 50. Buurgemeente Voorst staat op plek 115, Epe op 142 en Brummen op 255.

Bureau Louter maakt ook een overzicht van de economische prestaties van 47 regio's (stadsgewesten) in Nederland. De ranglijst wordt aangevoerd door resp. de regio's Utrecht, Amsterdam, Eindhoven, Amersfoort en Den Bosch.

Op de ranglijst van deze 47 regio's staat Regio Apeldoorn (dat is het deel van de Steden-driehoek ten westen van de IJssel, te weten Brummen, Voorst, Epe en Apeldoorn) net als

vorig jaar op positie 7. Daarmee is onze regio het hoogst geplaatst van de regio's in Oost Nederland. Regio Zwolle staat met positie 9 net onder Regio Apeldoorn. Deventer e.o. (het oostelijk deel van de Stedendriehoek) staat op 27 (was vorig jaar 24). Regio Enschede/Hengelo staat net als vorig jaar op 19, regio Arnhem op 16 (was vorig jaar 17), regio Nijmegen op 21 (was vorig jaar ook 20) en regio Ede/Veenendaal op 17 (was vorig jaar 15).

Score Apeldoorn op economisch kapitaal stijgt al jaren

De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2022 van Telos geeft de score van alle Nederlandse gemeenten weer voor het sociaal-cultureel-, ecologisch- en economisch kapitaal. Hier wordt het economisch kapitaal uitgelicht, in andere hoofdstukken van dit rapport vind je de andere twee duurzaamheidskapitalen. De drie kapitalen samen vormen de Duurzaamheidsbalans.

Bij economisch kapitaal zijn werkgelegenheid en inkomen de sleutelwoorden. Het vestigingsklimaat van de regio, maar ook innovatiekracht en kennisontwikkeling spelen hierbij een rol.

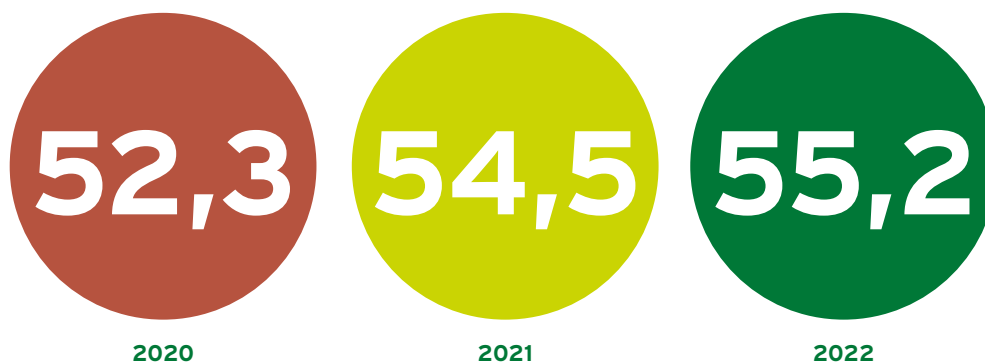
Apeldoorn staat in de ranglijst op plek 72, wat lager dan de omliggende grote gemeenten. Wel zien we dat de score van Apeldoorn op dit onderdeel ieder jaar een verbetering laat zien.

Tabel 11 Economisch kapitaal (score en plek op gemeentelijke ranglijst 2022 en ontwikkeling score Apeldoorn)

	Score 2022	Ranking 2022	Score Apel- doorn	
Apeldoorn	55,2	72	2016	49,1
			2017	49,5
Arnhem	57,1	37	2018	50,2
Deventer	59,8	16	2019	52,6
Ede	56,6	44	2020	52,3
Nijmegen	60,1	10	2021	54,5
Zwolle	63,2	2	2022	55,2

Bron: Telos

SCORE ECONOMISCH KAPITAAL

6. Consumptie en inkomen

Dit hoofdstuk gaat over consumptie en inkomen. De consumptie van goederen en diensten geeft mensen de mogelijkheid om hun behoeften te bevredigen en doelen in hun leven na te streven. Consumptie is ook een bron van sociale status. We geven in dit hoofdstuk een beeld van het gemiddeld te besteden inkomen van huishoudens in Apeldoorn, maar ook over het aantal uitkeringsontvangers. Daarnaast kijken we naar de ontwikkeling van de bestedingen van toeristen in de regio rond Apeldoorn.

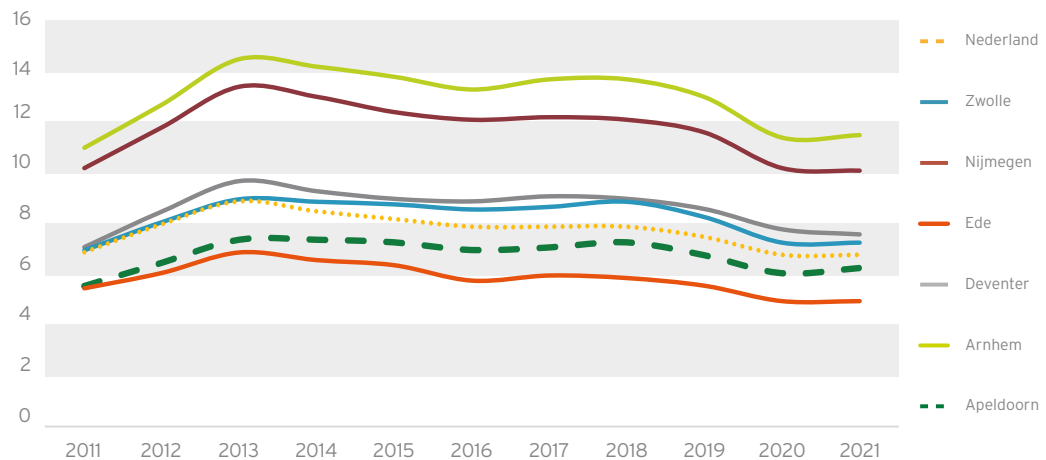
Inkomen van huishoudens in Apeldoorn vergelijkbaar met Nederland

In 2020 had een huishouden in Apeldoorn jaarlijks gemiddeld ongeveer €47.000 te besteden, wat nagenoeg gelijk is aan het Nederlandse gemiddelde. Voor alle groepen huishoudens is het gemiddeld besteedbare inkomen er in 2020 op vooruit gegaan. Eenpersoonshuishoudens hadden in Apeldoorn het minst te besteden (ruim €26.300), gezinnen het meest (€71.400). Ook hierin wijkt Apeldoorn niet veel af van het Nederlandse gemiddelde (bron: CBS).

Deel huishoudens met een laag inkomen in Apeldoorn onder landelijk gemiddelde

In gemeente Apeldoorn wonen relatief weinig huishoudens met een laag inkomen. CBS spreekt van een laag inkomen als het inkomen onder de lage inkomensgrens valt en er een armoederisico bestaat. In 2021 lag deze grens tussen de € 1.130 (voor eenpersoonshuishoudens) en € 2.170 (voor gezinnen) netto per maand.

Figuur 18 Percentage huishoudens met een laag inkomen, 2011-2021

Bron: CBS

Bovenstaand figuur laat zien dat Apeldoorn met 6,3% relatief gezien minder huishoudens met een laag inkomen kent dan landelijk het geval is (6,8%). Van de grote omliggende gemeenten heeft alleen gemeente Ede met 5% een lager percentage huishoudens met een laag inkomen dan Apeldoorn. De overige grote regiogemeenten hebben met een percentage tussen 7,3% en 11,5% relatief meer huishoudens met een laag inkomen dan zowel het landelijke gemiddelde als Apeldoorn.

Aantal bijstandsuitkeringen op niveau van voor de uitbraak van het coronavirus

In september 2022 (de meest recente maand die beschikbaar is) waren er 3.240 bijstandsuitkeringen in Apeldoorn. We zien, na een maandenlange dalende trend, een sterke stijging op het moment dat het coronavirus uitbreekt in maart 2020. Vanaf half 2020 neemt het aantal bijstandsuitkeringen weer licht af. Vanaf maart 2021 daalt het aantal gestaag verder naar een niveau dat sinds begin 2016 niet zo laag is geweest.

Figuur 19 Aantal bijstandsuitkeringen, januari 2016 t/m november 2022

Bron: CBS

De werkloosheid blijft historisch laag

Uit recente cijfers, te zien in onderstaande tabel, blijkt dat de werkloosheid in Apeldoorn vanaf 2014 snel is afgenomen. In 2020 zagen we echter een lichte stijging, waarschijnlijk veroorzaakt door de uitbraak van het coronavirus. Daarna zien we de daling verder doorzetten.

Tabel 14 Werkloosheidspercentage per gemeente

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nederland	7,9	7	5,9	4,9	4,4	4,9	4,2	3,5
Apeldoorn	7,3	6,9	5,6	4,9	4,1	4,7	3,5	3,5
Arnhem	10,1	8,3	7,1	5,7	5,3	5,5	5,9	4,5
Deventer	7,9	7,8	6,5	5,6	4,5	5,1	4	3,4
Ede	7,1	6,7	5,1	4,3	3,8	4,4	3,7	3
Nijmegen	9,2	8,3	6,3	5,8	5	5,6	5,4	4,4
Zwolle	7,8	7,6	5,8	4,7	4,6	4,6	3,7	3,3

Bron: CBS

Apeldoorn had de afgelopen jaren vaak een werkloosheidspercentage⁵ dat lager lag dan het landelijk gemiddelde. Alleen in 2018 lag het Apeldoorns percentage gelijk aan het Nederlands percentage. Vorig jaar scoorde Apeldoorn nog het laagste percentage van de ons omringende grote gemeenten. In 2022 is het werkloosheidspercentage in alle grote regiogemeenten echter verder gedaald, behalve in Apeldoorn. Daardoor ligt het percentage in Apeldoorn in 2022 gelijk aan het Nederlandse gemiddelde en ook gemiddeld in vergelijking met de grote regiogemeenten.

Kijken we naar het werkloosheidspercentage onderverdeeld naar opleidingsniveau, dan zien we dat het percentage voor personen met een laag onderwijsniveau verder gedaald is in 2022 (van 6,6% naar 6,2%). Voor het hoge onderwijsniveau is het daarentegen met een tiende procentpunt toegenomen.

5 De werkloze beroepsbevolking als percentage van de totale beroepsbevolking (= bevolking van 15 tot 75 jaar)

Tabel 15 Aantal werkloosheidsuitkeringen (WW) per gemeente, januari en december 2022

	Jan. 2022	Dec. 2022	verschil	% verschil
Apeldoorn	1.731	1.368	-363	-21,0%
Arnhem	1.981	1.586	-395	-19,9%
Deventer	1.173	853	-320	-27,3%
Ede	866	637	-229	-26,4%
Nijmegen	1.965	1.665	-300	-15,3%
Zwolle	1.457	1.139	-318	-21,8%
Nederland	192.951	149.186	-43.765	-22,7%

Bron: UWV

In bovenstaande tabel is te zien dat het aantal WW-uitkeringen in december 2022 duidelijk lager lag dan in januari 2022. In Apeldoorn was het verschil ruim 360 uitkeringen. Het verschil van het aantal werkloosheidsuitkeringen tussen begin en eind 2022 is in Apeldoorn (-21%) kleiner dan gemiddeld in Nederland (-22,7%). Vergeleken met de ons omringende grote gemeenten deed Apeldoorn het in dit opzicht gemiddeld.

Ook het aantal werkzoekenden zonder dienstverband nam af, maar minder snel dan gemiddeld

Het aantal geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband nam in 2022 verder af, als was de afname minder sterk dan in 2021. In 2020 was er juist nog sprake van een toename.

Relatief was de afname in Apeldoorn iets minder groot dan landelijk. In vergelijking met de andere grote gemeenten rondom Apeldoorn is de procentuele daling van het aantal geregistreerde werkzoekenden in 2022 in Apeldoorn ook relatief klein (alleen de daling in gemeente Nijmegen was kleiner).

Tabel 16 Geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband, januari en december 2022

	Jan. 2022	Dec. 2022	verschil	% verschil
Apeldoorn	6.788	6.518	-270	-4,0%
Arnhem	11.236	10.646	-590	-5,3%
Deventer	5.120	4.775	-345	-6,7%
Ede	3.579	3.415	-164	-4,6%
Nijmegen	11.288	10.863	-425	-3,8%
Zwolle	6.139	5.893	-246	-4,0%
Nederland	747.265	702.678	-44.587	-6,0%

Bron: UWV

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen stijgt licht

Als we kijken naar het aantal verstrekte uitkeringen voor arbeidsongeschiktheid zien we in Apeldoorn in vier jaar tijd een stijging van ca 270 uitkeringen, een stijging van 3,4%. Nederland als geheel liet een vergelijkbare stijging zien in diezelfde periode. Ten opzichte van de andere grote steden in de regio is het aantal uitkeringen in de periode 2018-2022

in Apeldoorn sterker gestegen. In Zwolle steeg het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen over de afgelopen 4 jaren nauwelijks.

Tabel 17 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, januari 2018- 2022 en groei 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	verschil	% verschil
Apeldoorn	7.940	7.920	7.940	8.070	8.210	270	3,4%
Arnhem	8.700	8.740	8.720	8.840	8.940	240	2,8%
Deventer	5.290	5.310	5.310	5.310	5.420	130	2,4%
Ede	4.540	4.550	4.560	4.590	4.690	150	3,3%
Nijmegen	7.810	7.750	7.810	7.870	8.050	240	3,0%
Zwolle	5.840	5.780	5.790	5.850	5.880	40	0,7%
Nederland	748.890	749.840	752.840	758.500	775.750	26.860	3,5%

Bron: CBS

Aantal toeristische overnachtingen Gelderland nam weer toe

De vakantiebestedingen in de regio namen weer toe. Gelderland is nog steeds vakantie-provincie bij uitstek: sinds 2018 staat Gelderland op plek 1 als het gaat om de provincie met de meeste binnenlandvakanties. In de onderstaande tabel worden de jaren 2018 t/m 2021 op een aantal punten vergeleken met elkaar. Alle onderdelen zijn op provincieniveau.

Tabel 12 Toerisme (binnenland) in Gelderland, 2018 - 2021 (x 1.000.000)

	2018	2019	2020	2021
Binnenlandse toeristische vakanties	2,4	2,6	2,9	3,0
Overnachtingen (toeristisch)	12,6	13,5	15,6	15,7
Bestedingen binnenlandse vakanties	€495	€539	€590	€772

Bron: Kerncijfers Vrijtijdseconomie Gelderland, Provincie Gelderland 2022

Van de 3,0 miljoen binnenlandse toeristische vakanties in Gelderland in 2021 (vakanties exclusief standplaatsen, waarbij vakanties in een eigen vakantiehuis of stacaravan niet worden meegeteld), werden er 1,3 miljoen gevierd op de Veluwe. Dit is iets minder dan een jaar eerder, toen het aantal op 1,4 miljoen uitkwam.

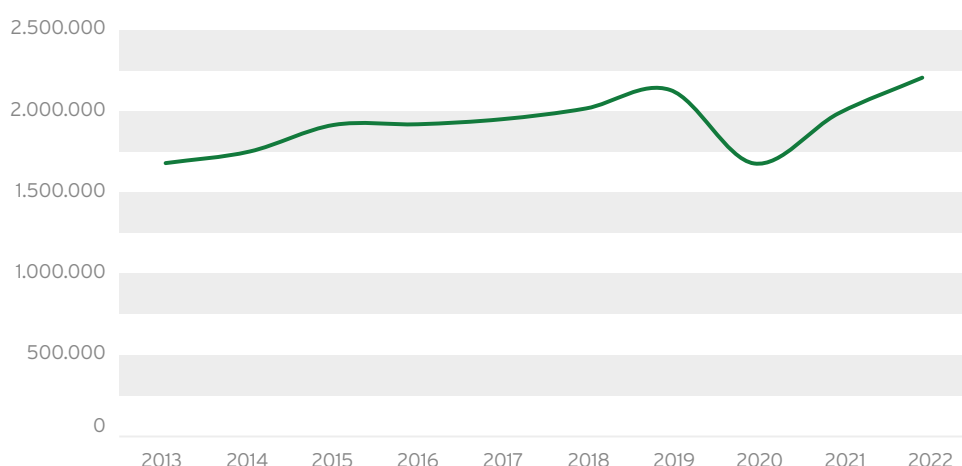
Het aantal verblijfsgasten op de Veluwe steeg in 2022 met 10%

Het totale aantal verblijfsgasten op de Veluwe uit binnen- en buitenland nam volgens het CBS, na een daling in 2020 door de coronacrisis, in 2022 weer verder toe en kwam uit op 2,2 miljoen personen. Samen verbleven zij 7,4 miljoen nachten op de Veluwe. Het aantal buitenlandse gasten verdubbelde in 2022 in vergelijking met een jaar eerder.

**VERBLIJFGASTEN
OP DE VELUWE**

Figuur 20 Aantal verblijfsgasten Veluwe

Bron: CBS/ Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen 2023

Het aantal bezoekers van betaalde attracties krabbelt in 2021 weer deels op

Het aantal bezoekers van de betaalde attracties is in 2020 flink gedaald, hoofdzakelijk vanwege de coronapandemie. Dit geldt voor alle attracties. In 2021 herstelde het aantal bezoekers voor sommige attracties enigszins. Voor anderen, zoals Het Loo, CODA en Orpheus, gold ook in 2021 dat ze deels de deuren gesloten moesten houden, waardoor de aantallen bezoekers achterblijven bij de pre-coronajaren. Tabel 15 geeft de bezoekersaantallen van de afgelopen jaren weer. De bron is hoofdzakelijk de eigen opgave in bijvoorbeeld jaaropgaven. Daarnaast is gebruik gemaakt van andere inventarisaties, zoals van Respons (in 2021 Pretwerk). De gegevens zijn daarom niet één op één te vergelijken, maar er valt wel een trend waar te nemen.

Voor de meeste attracties is het aantal bezoekers in vergelijking met vorig jaar iets toegenomen. Een aantal attracties moest haar deuren nog een deel van het jaar gesloten houden vanwege de coronapandemie, waardoor het aantal bezoekers voor deze attracties vergelijkbaar is met dat van vorig jaar of zelfs verder is afgenomen.

Tabel 13 Bezoekersaantallen (betaalde) attracties in 2016 - 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nationaal Park de Hoge Veluwe	547.000	570.000	618.000	625.000	450.000	500.000
Apenheul	455.000	488.000	462.000	465.000	256.000	298.000
Juliantoren*	450.000	475.000	570.000	450.000	181.500	220.000
Kröller-Müller Museum	345.000	354.000	397.000	405.400	173.000	127.000
Paleis het Loo**	314.000	393.000	158.000	153.000	70.000	74.400
CODA Museum	71.000	101.000	73.854	148.500	70.000	37.900
Orpheus ***	145.000	116.000	147.000	137.000	52.500	24.700

* 2016-2018 schatting [www.marktdata.nl](https://www.marktdata.nl/nieuws/Bezoekers-pretparken-en-online-zoekgedrag) (<https://www.marktdata.nl/nieuws/Bezoekers-pretparken-en-online-zoekgedrag>)

** door verbouwing in (2018- 2020) en sluiting wegens corona (2020 en 2021) is het bezoekersaantal lager dan vorige jaren.

*** betreft alleen theaterbezoekers. Orpheus was in 2020 en 2021 beperkt open ivm corona.

Bron: Jaarverslagen/ eigen opgave organisatie, Respons, Pretwerk, VisitVeluwe

LEEF OMGE VING

7. Ruimtelijke samenhang en -kwaliteit

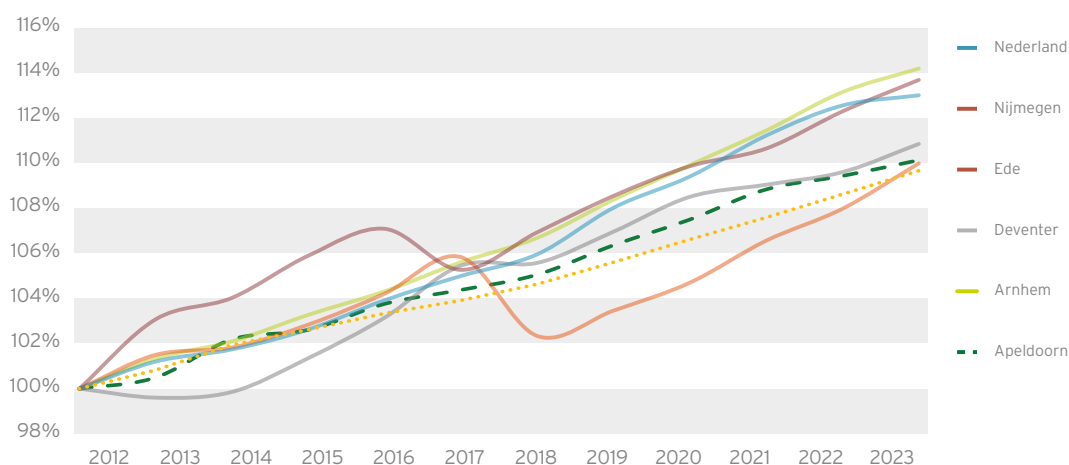
Het dagelijks leven van mensen speelt zich grotendeels af op gemeentelijk- en regionaal niveau. Waar mensen wonen en wat hun nabije omgeving te bieden heeft, oftewel de kwaliteit van hun leefomgeving en samenhang tussen wonen, recreëren en economie, is daarom van groot belang voor hun ervaren welvaart. In dit hoofdstuk nemen we onder andere de woningvoorraad van Apeldoorn nader onder de loep, zien we hoe de woningprijzen (en de daarmee samenhangende druk op de woningmarkt) zich hebben ontwikkeld en bekijken we hoe aantrekkelijk Apeldoorn is al woongemeente.

Woningvoorraad Apeldoorn groeit verder door naar ruim 75.000 woningen

De bevolkingsgroei is mede mogelijk door de groei van de woningvoorraad. Begin 2012 stonden er volgens het CBS bijna 68.000 woningen in Apeldoorn. Begin 2023 zijn dat er ruim 75.000, een groei van 10%. Netto groeide het aantal woningen in Apeldoorn sinds 2012 gemiddeld met zo'n 650 woningen per jaar.

Vergeleken met het Nederlandse gemiddelde groeide de Apeldoornse woningvoorraad de afgelopen 10 jaar met een vergelijkbare snelheid (zie figuur 9). Arnhem, Nijmegen en Zwolle laten een duidelijk sterkere groei van het aantal woningen dan Apeldoorn zien. De opvallende daling in de voorraad van Ede en Nijmegen in 2016/2017 wordt veroorzaakt door een administratieve correctie in de telling van het aantal woningen.

Figuur 21 Ontwikkeling woningvoorraad 2012-2023, indexcijfers (2012=100), beginstand jaar

Bron: CBS

De huizenprijzen in Apeldoorn stegen in 2022 verder naar historische hoogte

De stijging van de gemiddelde huizenprijzen nam in 2022 wat af. In 2021 stegen de verkoopprijzen op de koopwoningmarkt in Apeldoorn nog met 20%, in 2022 kwam de stijging uit op ruim 10%, vergelijkbaar met 2020. Van de omringende grote steden stegen de verkoopprijzen het afgelopen jaar alleen in Ede minder sterk. Gemiddeld stegen de prijzen in Nederland vergelijkbaar met de stijging in Apeldoorn. Vorig jaar stegen de prijzen in Apeldoorn nog beduidend sterker dan gemiddeld.

Een woning in Nederland kostte gemiddeld ruim € 8.000 meer dan in Apeldoorn. Vorig jaar was het verschil ongeveer hetzelfde. Ondanks dat een woning in Apeldoorn gemiddeld iets goedkoper was dan in geheel Nederland, ligt de gemiddelde verkoopprijs van een woning in Apeldoorn met een gemiddelde prijs van ruim € 420.000 hoger dan de

meeste omliggende grote regiogemeenten (alleen in Ede kostte een woning gemiddeld nog iets meer dan in Apeldoorn).

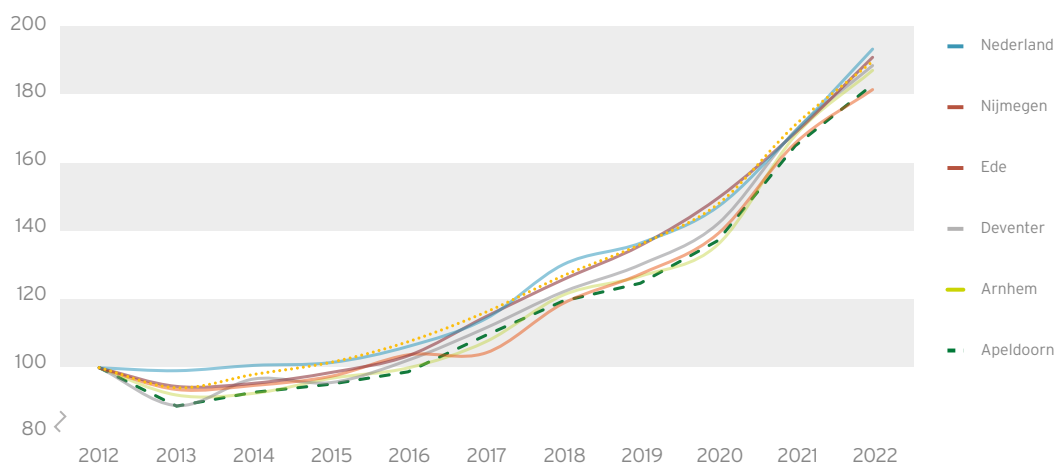
Tabel 18 Gemiddelde verkoopprijzen bestaande koopwoningen afgelopen 5 jaar, in euro's

	2018	2019	2020	2021	2022	Groei 2021- 2022
Apeldoorn	275.434	287.155	316.006	379.364	420.466	10,8%
Arnhem	249.290	260.635	279.571	344.738	383.699	11,3%
Deventer	248.134	264.234	288.511	343.585	382.158	11,2%
Ede	281.942	302.187	329.976	392.419	429.379	9,4%
Nijmegen	272.304	293.780	323.659	364.849	412.448	13,0%
Zwolle	279.684	293.098	315.874	363.081	414.535	14,2%
Nederland	287.267	307.978	334.488	386.714	428.591	10,8%

Bron: CBS

In de afgelopen 10 jaar steeg de gemiddelde verkoopprijs van koopwoningen in Apeldoorn iets minder sterk dan het Nederlandse gemiddelde. Gemiddeld steeg de verkoopprijs in Nederland sinds 2012 met 89%, in Apeldoorn was dat 82%. Alleen in Ede stegen de prijzen met 81% nog iets minder sterk dan in Apeldoorn (zie figuur 10).

Figuur 22 Indexcijfers gemiddelde verkoopprijzen bestaande woningen (2012 = 100)

Bron: CBS

Woonlasten in Apeldoorn daalden sterk door eenmalige korting

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) maakt jaarlijks een overzicht van de gemeentelijke belastingen in provinciehoofdsteden en gemeenten met ten minste 91.000 inwoners. Het gaat om 39 gemeenten. Het COELO maakt onderscheid tussen woonlasten voor woningbezitter en huurders.

De woonlasten van woningbezitters (meerpersoonshuishouden⁶) zijn, net als afgelopen jaren, in gemeente Tilburg het laagst met € 704. In gemeente Leiden betaal je, eveneens net als voorgaande jaren, het meest (€ 1.217). Gemiddeld bedragen de woonlasten voor woningbezitters in de grote gemeenten € 925. Dat betekent een gemiddelde stijging van 6% in vergelijking met vorig jaar. De gemiddelde woonlasten van woningbezitters in gemeente Apeldoorn liggen met € 847 zo'n € 75 onder het gemiddelde van alle grote gemeenten. Dit komt door de eenmalige korting van € 100 op de aanslag die de gemeente dit jaar heeft gegeven. Deze korting is mogelijk gemaakt door hogere inkomsten uit het gemeentefonds dan verwacht. Hierdoor daalden de woonlasten in Apeldoorn het sterkst van alle grote gemeenten.

Woonlasten van huurders (meerpersoonshuishouden) komen gemiddeld uit op € 414, een stijging van 3,2% ten opzichte van een jaar eerder. In gemeente Apeldoorn liggen deze lasten gemiddeld op € 292. Vergeleken met vorig jaar zijn de woonlasten van deze groep huurders in Apeldoorn met gemiddeld 24% gedaald. De eenmalige tegemoetkoming van € 100, die ook voor huurders geldt, ligt hieraan ten grondslag.

Apeldoorners positief over het wonen in Apeldoorn, maar betrokkenheid neemt weer iets af

Het Bewonerspanel van Apeldoorn wordt regelmatig bevraagd over zaken die betrekking hebben op het wonen en leven in Apeldoorn.

Het leven in Apeldoorn wordt goed gewaardeerd door de Apeldoorners: men gaf in 2022 het leven in het algemeen in Apeldoorn een 7,6. Dit is even hoog als in 2020 en 2021 en een tiende punt hoger dan in 2019. In 2015 en 2016 scoorde het leven in Apeldoorn nog een 7,3. En het eigen welzijn werd in 2022 beoordeeld met een 7,8. In 2018 en 2017 was dit nog een 8,1.

In 2022 was 88% van het Bewonerspanel (zeer) tevreden met de woning, in 2021 lag dit percentage nog twee procentpunten hoger. Bewoners van een koopwoning zijn duidelijk meer tevreden dan bewoners van een huurwoning (93% resp. 64%).

Een klein deel van de Apeldoorners is ontevreden over de aanwezigheid en uitstraling van het openbaar groen; de overgrote meerderheid is (zeer) tevreden. De respons op deze onderdelen is sinds de eerste meting is redelijk stabiel.

Circa 63% van de Apeldoorners doet aan sport. Dit percentage schommelt al jaren rond de 65%. Ongeveer 80% van de inwoners van Apeldoorn maakt minimaal een paar keer per jaar gebruik van het cultureel aanbod in de gemeente. In 2020 was dit 75%, en in 2019 - het meest recente coronavrije jaar - was dit percentage 74%.

Van alle inwoners geeft 31% in 2022 aan zich de afgelopen 12 maanden (op het moment van de vraagstelling) actief te hebben ingezet voor de leefbaarheid in de eigen buurt. Op de vraag of men dat in de toekomst wil doen antwoordde 18% met 'ja' en bijna de helft met 'misschien'. Deze percentages zijn vergelijkbaar met eerdere jaren, uitgezonderd 2021. In 2021 gaf nog 27% het antwoord 'ja'. Uit de meting van het bewonerspanel kun je dus concluderen dat de Apeldoorners in 2021 meer dan ooit betrokken waren bij hun buurt, maar ook dat dit eerder een eenmalige uitschieter was.

Apeldoorn bij plaatsonafhankelijk werken extra aantrekkelijk als woongemeente

Apeldoorn is op de woonaantrekkelijkheidsindex (bron: Atlas voor gemeenten) qua positie ten opzichte van vorig jaar weer een plek gestegen en daarmee iets aantrekkelijker geworden als woongemeente. Onderstaand figuur toont de rang per onderdeel van de index voor de jaren 2021 en 2022.

6 Gegevens over woonlasten voor eenpersoonshuishoudens zijn niet voorhanden.

Net als vorig jaar is Amsterdam de meest aantrekkelijke grote gemeente om in te wonen. Dit komt voornamelijk door de goede bereikbaarheid met auto en OV en de goede score op het culturele- en culinaire aanbod in deze gemeente.

Apeldoorn scoort vooral goed op veiligheid, percentage koopwoningen en de nabijheid van natuur (resp. plek 5, 10 en 6), zo valt af te lezen uit figuur 22. Doordat Apeldoorn op belangrijke, zwaarder meewegende onderdelen als bereikbaarheid en cultureel aanbod minder goed scoort, is Apeldoorn als woonaantrekkelijke gemeente op plek 26 terug te vinden. Vergeleken met 2021 is Apeldoorn in 2022 op 3 onderdelen een plek gestegen (groene pijltjes) en op 2 onderdelen een plek gezakt (rode pijltjes).

Figuur 23 Positie woonaantrekkelijkheidsindex Atlas voor gemeenten, 2021 en 2022

2021	woonaantrekkelijkheidsindex	2022
27	↑	26
33	Bereikbaarheid	- 33
34	Cultureel aanbod	↑ 31
7	Veiligheid	↑ 5
10	Percentage Koopwoningen	- 10
6	Nabijheid natuurgebied	- 6
31	Culinair aanbod/kwaliteit	↑ 30
12	Aanwezigheid universiteit	↓ 13
29	Percentagevooroorlogse woningen	↓ 30

Bron: Atlas voor gemeenten, Atlas Research

Van de ons omringende grote gemeenten staat Amersfoort op plek 5, Nijmegen op plek 9, Arnhem op plek 13, Zwolle op plek 20, Ede op plek 25 en Deventer op de 35e plek op de woonaantrekkelijkheidsindex.

Apeldoorn wordt aantrekkelijker als woongemeente wanneer er meer plaatsonafhankelijk wordt gewerkt. Wanneer dit gemeengoed wordt, stijgt Apeldoorn naar plek 22 op de woonaantrekkelijkheidsindex (ten opzichte van plek 26 in het basisscenario, waarin er wordt uitgegaan dat we op termijn weer teruggaan naar de situatie van voor corona).

De woondruk in Apeldoorn is groter geworden door corona

Met het thema Wonen speelt de Atlas voor gemeenten 2022 in op de actualiteit van krapte op de woningmarkt. In deze editie van de Atlas voor gemeenten worden de regionale verschillen in krapte verder onderzocht. Deze krapte wordt uitgedrukt in de door Atlas Research ontwikkelde Woondruk-index, die de verhouding weergeeft tussen de latente woningvraag en beschikbare woningvoorraad in een gebied. Voor de latente woningvraag wordt gekeken naar de woonwensen van de Nederlandse bevolking, die uit het WoonOnderzoek Nederland 2018 (WoON2018), een grote enquête waaraan duizenden Nederlanders deelnemen, wordt gehaald. Uit een berekening die volgt blijkt dat de gemiddelde woondruk in 2021 voor heel Nederland 105 bedraagt, wat betekent dat er voor elke 100 woningen 105 huishoudens in de rij staan. Gemiddeld kent de woondruk voor de G50 (50 grootste gemeenten van Nederland) een indexcijfer dat met 102 iets lager uitvalt. De Apeldoornse woningmarkt is met een indexcijfer van ruim 120 beduidend krappere dan beide gemiddelden en Apeldoorn staat daarmee op plek 9 in de Woondruk-

index. Amstelveen laat met een indexcijfer van ruim 150 de hoogste woondruk zien van de G50, Emmen met 60 de laagste.

De woondruk op basis van de woonwensen uit het WoON uit 2018, laat de woonwensen van voor de coronacrisis (basisscenario in de tabel hieronder) zien. Door de coronacrisis zijn de woonwensen, onder andere vanwege plaatsonafhankelijk werken, veranderd. Dit heeft gevolgen voor zowel de woondruk van gemeenten. De onderstaande tabel laat de top tien gemeenten met op de Woondrukindex zien in zowel het scenario van voor de coronacrisis als het scenario dat we meer plaatsonafhankelijk gaan werken.

Tabel 19 Top 10 gemeenten Woondrukindex basis- en coronascenario, Atlas voor gemeenten 2022

Basisscenario top 10		Coronascenario top 10	
1	Amstelveen	1	Amstelveen
2	Amsterdam	2	Leidschendam-Voorburg
3	Leidschendam-Voorburg	3	Hilversum
4	Hilversum	4	Amersfoort
5	Utrecht	5	Amsterdam
6	Amersfoort	6	Utrecht
7	's-Hertogenbosch	7	Haarlemmermeer
8	Leiden	8	Apeldoorn
9	Apeldoorn	9	Leiden
10	Groningen	10	Haarlem

Bron: Atlas voor gemeenten, Atlas Research

Doordat Apeldoorn in het coronascenario aantrekkelijker wordt als woongemeente, neemt de druk op de woningmarkt ook toe. In het basisscenario staat Apeldoorn in de Woondrukindex op plek 9, in het coronascenario stijgt de gemeente naar plek 8. Over het algemeen winnen vooral veilige steden met water en natuur in de omgeving in het coronascenario aan aantrekkelijkheid.

**RANG APELDOORN OP
WOONDRUKINDEX**

8. Natuurlijk kapitaal

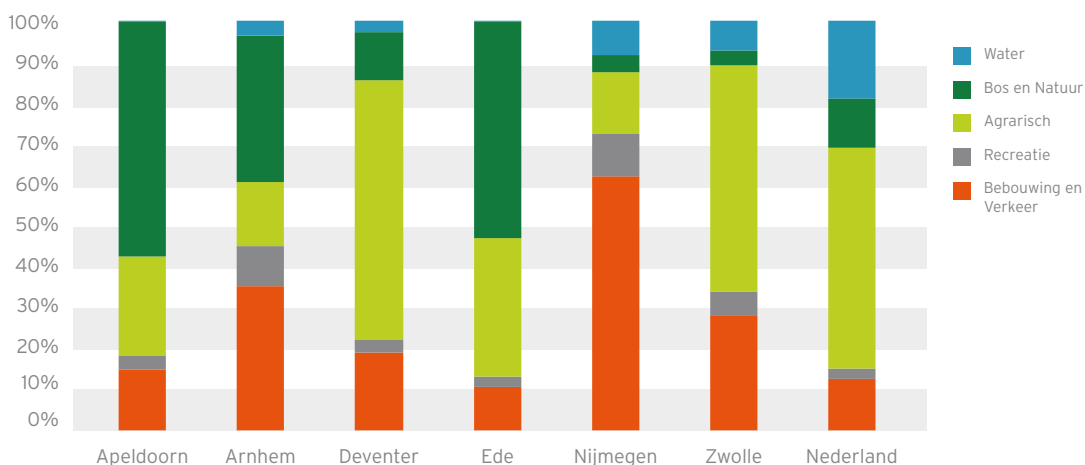
Onder natuurlijk kapitaal verstaan we de voorraad van natuurlijke hulpbronnen op basis waarvan welvaart gecreëerd kan worden. Natuur, maar ook (duurzame) energie vallen onder dit hoofdstuk. Het is dan wel het laatste hoofdstuk van dit rapport, maar zeker niet de minst belangrijke. We bekijken onder andere de aanwezigheid van groen in de gemeente, het energieverbruik van Apeldoorn, maar ook de duurzaamheid van de woningen. Daarnaast geven we ook een beeld van of de energieprijzen, die in 2022 hoger waren dan ooit, voor huishoudens met een kleinere beurs betaalbaar waren.

Apeldoorn is een groene gemeente

Apeldoorn is een uitgestrekte gemeente. Het totale oppervlak van de gemeente is ruim 34.000 hectare, waarmee ze op plek 20 staat wanneer het gaat om de Nederlandse gemeenten met de grootste oppervlakte. De totale oppervlakte verandert door de jaren heen nauwelijks. Apeldoorn is qua oppervlakte, vergeleken met de grote regiogemeente, de grootste gemeente. Alleen Ede komt met ruim 31.000 hectare redelijk in de buurt. Nijmegen is met 5.760 hectare de kleinste grote regiogemeente.

Apeldoorn is, door haar ligging, een gemeente met veel groen. Onderstaand figuur laat het bodemgebruik van Apeldoorn in vergelijking met de grote regiogemeenten zien.

Figuur 24 Bodemgebruik Apeldoorn en grote regiogemeenten (2017)

Bron: CBS

Uit de figuur valt op de maken dat het grondgebied van gemeenten Apeldoorn en Ede voor ongeveer de helft bestaan uit bos en natuurlijk open terrein. Zowel vergeleken met de omliggende grote gemeenten, als ook met het Nederlandse gemiddelde. Vooral het aandeel water is in beide gemeenten juist relatief klein. Ondanks dat Apeldoorn qua omvang een grote gemeente is, ligt het deel dat is bebouwd nog iets boven het Nederlandse gemiddelde. Dat is met name voor Nijmegen wel anders. Deze gemeente valt op vanwege het grote aandeel van de oppervlakte (ruim 60%) dat in gebruik is voor verkeer en bebouwing. Dit hangt waarschijnlijk samen met de relatief beperkte ruimte binnen deze gemeente.

Apeldoorn scoort goed op ecologisch kapitaal

De Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2022 van Telos laat zien hoe een gemeente scoort op de drie duurzaamheidskapitalen: het sociaal-cultureel-, ecologisch- en economisch kapitaal. Samen vormen zij de duurzaamheidsbalans.

De bouwsteen van de duurzaamheidsbalans van Telos die het meest raakt aan klimaat en energie is ecologisch kapitaal. Apeldoorn staat op dit onderdeel 17e van alle Nederlandse gemeenten (zie tabel 20). Ten opzichte van de score van 2021 zien we ook een kleine verbetering (hoe hoger de score, des te beter kunnen ecosystemen natuurlijke- en

menselijke verstoringen opvangen zonder blijvende schade op te lopen). De hogere ranking vergeleken met de grote regiogemeenten komt onder andere door de aanwezigheid van ruimte en natuur binnen de Apeldoornse gemeentegrenzen.

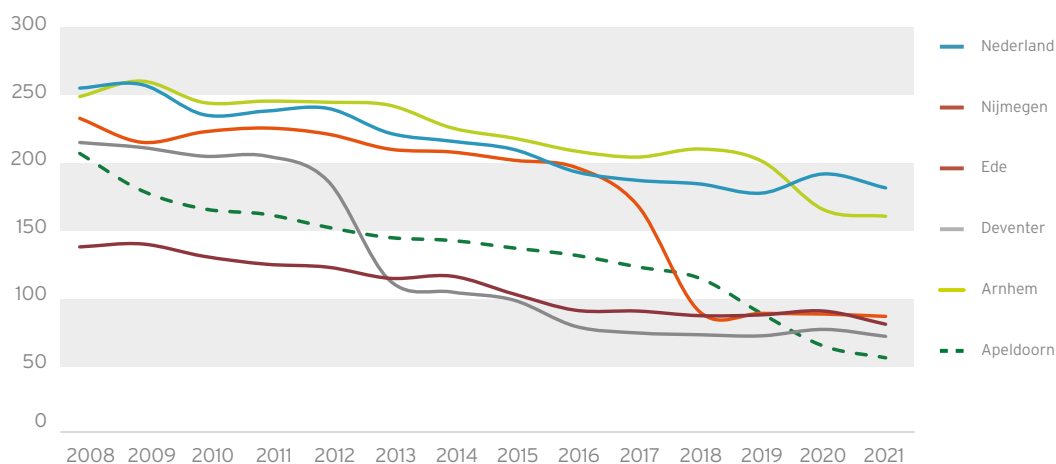
Tabel 20 Ecologisch Kapitaal (score en plek op gemeentelijke ranglijst 2022 en ontwikkeling score Apeldoorn)

	Score 2022	Ranking 2022	Score Apeldoorn	
Apeldoorn	56,5	17	2016	52,5
			2017	53,6
Arnhem	49,3	175	2018	53,6
Deventer	52,8	84	2019	54,0
Ede	52,8	85	2020	54,2
Nijmegen	54,4	39	2021	56,4
Zwolle	51,2	122	2022	56,5

Bron: Telos

Het aantal kg huishoudelijk restafval in Apeldoorn was relatief laag en neemt verder af. In onderstaande grafiek is te zien dat Apeldoorn goed scoort als het gaat om het aantal kilogram huishoudelijk restafval per inwoner. Cijfers over 2022 zijn nog niet voorhanden. Qua hoeveel restafval per inwoner doet Apeldoorn het in 2021 het best van alle grote omliggende gemeenten. Over het algemeen geldt: hoe beter er afval wordt gescheiden, des te minder restafval er wordt geproduceerd. In o.a. de gemeenten Apeldoorn, Nijmegen en Deventer wordt via gedifferentieerde tarieven een prijsprikkel gegeven zodat afval scheiden loont. Ook in Ede was dat in 2018 het geval.

Figuur 25 Huishoudelijk restafval in kg per inwoner naar gemeente en jaartal

Bron: CBS

In figuur 25 is te zien dat dit beleid werkt, in ieder geval voor de hoeveelheid restafval dat over blijft. Uiteraard zegt dit niets over of het afval correct wordt gescheiden en de hiermee gepaard gaande kosten. Zwolle heeft dit systeem begin 2023 ingevoerd, maar de uitwerking hiervan is in onderstaand figuur, wat tot 2021 loopt, nog niet zichtbaar.

Het energieverbruik in Apeldoorn is hoger dan gemiddeld

Het gemiddeld elektriciteitsgebruik per woning per jaar is in Apeldoorn al jaren hoger dan het Nederlands gemiddelde. In 2021 steeg het elektraverbruik in alle gemeenten weer iets vergeleken met het jaar daarvoor, waarschijnlijk veroorzaakt door het thuiswer-

ken en -leven door de coronacrisis. Van de andere grotere gemeenten rondom Apeldoorn had alleen Ede in 2021 een hoger elektriciteitsgebruik. Ook het gemiddelde verbruik in de periode 2017-2021 ligt in Apeldoorn hoger dan in de meeste andere grote regiogemeenten en hoger dan het landelijke gemiddelde jaarverbruik.

Tabel 21 Gemiddeld elektriciteitsgebruik in kwh per jaar per woning

	2017	2018	2019	2020	2021	Gem. 2017-2021	2017 vs 2021
Apeldoorn	2.890	2.790	2.790	2.830	2.870	2.834	-0,7%
Arnhem	2.540	2.440	2.420	2.470	2.510	2.476	-1,2%
Deventer	2.770	2.680	2.590	2.620	2.670	2.666	-3,6%
Ede	3.100	2.890	2.880	2.940	2.980	2.958	-3,9%
Nijmegen	2.470	2.390	2.380	2.440	2.470	2.430	0,0%
Zwolle	2.670	2.580	2.500	2.500	2.560	2.562	-4,1%
Nederland	2.860	2.790	2.730	2.760	2.810	2.790	-1,7%

Bron: CBS

Vergeleken met 2017 is het gemiddeld elektriciteitsgebruik in Apeldoorn in 2021 met 0,7% afgenomen. Die afname is minder dan gemiddeld, als we dat vergelijkbaar met de omliggende grote gemeenten, waar de afname varieerde tussen grofweg 0% en 4%. De afname in heel Nederland was in deze periode (2017-2021) met 1,7% iets groter dan de afname van het elektraverbruik in Apeldoorn.

Ook het gemiddeld gasverbruik is in Apeldoorn al jaren relatief hoog. Het is niet alleen hoger dan het Nederlands gemiddelde, maar ook hoger dan dat van de omliggende grote gemeenten, zo blijkt uit de onderstaande tabel.

Tabel 22 Gemiddeld gasverbruik in m³ per jaar per woning

	2017	2018	2019	2020	2021	Gem. 2017-2021	2017 vs 2021
Apeldoorn	1.380	1.390	1.290	1.210	1.380	1.330	0,0%
Arnhem	1.110	1.110	1.010	960	1.100	1.058	-0,9%
Deventer	1.210	1.200	1.130	1.070	1.230	1.168	1,7%
Ede	1.350	1.370	1.230	1.130	1.270	1.270	-5,9%
Nijmegen	1.160	1.150	1.040	990	1.130	1.094	-2,6%
Zwolle	1.180	1.170	1.070	1.020	1.170	1.122	-0,8%
Nederland	1.240	1.270	1.180	1.120	1.280	1.218	3,2%

Bron: CBS

Sinds 2017 zien we het gasverbruik per jaar fluctueren. Gemiddeld genomen nam het gasverbruik in alle grote regiogemeenten iets af: het gemiddelde verbruik is voor alle gemeenten kleiner dan het verbruik in 2017. Kijken we naar het verschil tussen het verbruik in de jaren 2017 en 2021, dan zien we dat alleen in Deventer het verbruik in 2021 hoger ligt dan in 2017. In alle andere grote regiogemeenten is het verbruik afgenomen of (in geval van Apeldoorn) gelijk gebleven. We zien wel een flinke toename van het verbruik in 2021 in vergelijking met 2020. Het thuiswerken in coronatijd als ook de lange vorstperiode zijn mogelijk de oorzaak van deze toename.

De toe- of afname van gasverbruik hangt onder meer samen met de buitentemperatuur en samenstelling van de woningvoorraad. Apeldoorn kent, net als Ede, relatief veel 2 onder 1 kap- en vrijstaande woningen, woningen die over het algemeen moeilijker warm te stoken zijn. Dat verklaart ook bovengemiddelde gasverbruik in Ede en Apeldoorn.

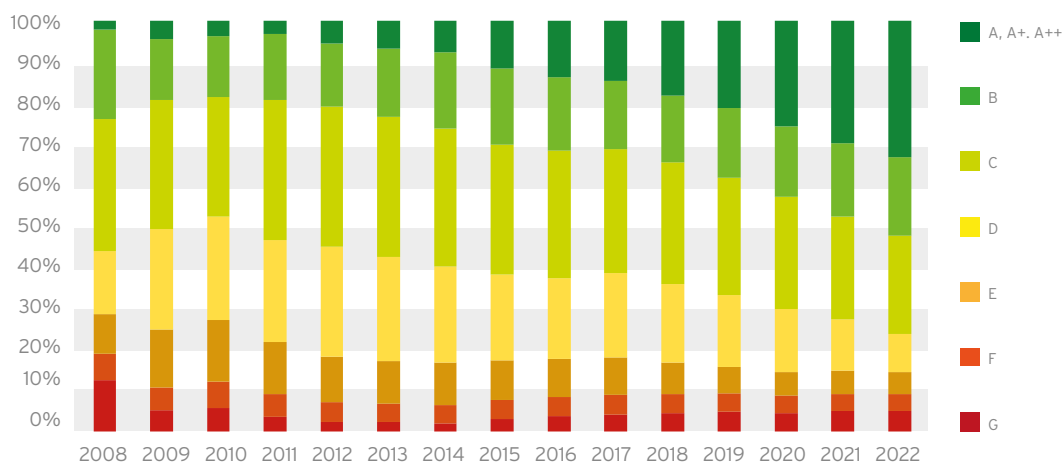
Ruim 10.000 huishoudens ontvingen in 2022 een energietoeslag

Energietoeslag is een tegemoetkoming van de overheid voor de hoge energiekosten. Inwoners van Apeldoorn komen alleen in aanmerking als zij staan ingeschreven als zelfstandig huishouden en als huishouden minder dan 130% van het sociaal minimum inkomen verdienen. In 2023 zal deze grens mogelijk worden verhoogd naar 140%. In 2022 is er aan ruim 10.000 unieke huishoudens een energietoeslag uitgekeerd. De toeslag bestond uit een bedrag van € 800 en later in het jaar een bedrag van € 500. In totaal is er in 2022 ruim € 13,5 miljoen aan toeslag uitgekeerd om inwoners in hun hoge energielasten tegemoet te komen.

Steeds meer oog voor comfortabel en duurzaam wonen

De afgelopen jaren is er steeds aandacht gekomen voor duurzaamheid en gebruik van hernieuwbare energie. Ook op het gebied van wonen is dat het geval. Door het verplicht stellen van een energielabel bij verkoop van de woning zijn er steeds meer energielabels voor woningen in Apeldoorn geregistreerd. In 2008 waren dat er slechts 1.400, in 2022 is het aantal gestegen naar bijna 45.500 (ruim 60% van de woningvoorraad). Dit energielabel laat zien hoe zuinig je woning is. Daarnaast geeft een energielabel ook een mate van comfort van de woning aan.

Figuur 26 Ontwikkeling geregistreerde energielabels Apeldoorn

Bron: RVO

Waar in 2008 nog 2% van de woningen in Apeldoorn met een geregistreerde energielabel minimaal een A-label (A, A+ en A++) had, is dat aantal gegroeid naar 33% in 2022. De verwachting is dat dit aandeel in de toekomst alleen maar verder zal gaan toenemen naarmate er meer nieuwe woningen met een gunstig energielabel worden gebouwd. Ondanks dat er steeds meer energiezuinige woningen worden geregistreerd zien we toch het gasverbruik in Apeldoorn toenemen. Het duurzaamheidsniveau van de woning is dus niet de enige indicator die het verbruik (en daarmee samenhangend de energiekosten) beïnvloed. Dat zagen we ook al eerder. Thuiswerken, buitentemperatuur en woningtype

hebben allemaal invloed op het verbruik en daarmee ook onze energiekosten. Desalniettemin is het maatschappelijke belang van het verduurzamen van woningen groot, voor de huidige-, maar ook zeker voor de toekomstige generaties.

